

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІЙНООСВІТНІХ
ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Виконала: студентка 2 курсу
групи Ukr1-M20
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Кушнір Тетяна Михайлівна

Керівник:
Попович А.С., доктор педагогічних наук,
доцент кафедри української мови

Рецензент:
Починок Л.І., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри історії української
літератури та компаративістики

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	10
1.1. Тенденції сучасних досліджень медійноосвітніх технологій.....	10
1.2. Формування медійної грамотності студентів закладів вищої освіти в процесі навчання української мови.....	17
1.3. Дидактичний потенціал застосування медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти	22
1.4. Психолого-педагогічні чинники навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти.....	25
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	34
2.1. Візуалізація навчального матеріалу з використанням медійноосвітніх технологій на заняттях української мови	34
2.1.1. Скрайбінг	36
2.1.2. Інтелектуальні карти.....	40
2.1.3. «Хмара слів».....	46
2.1.4. Інтернет-меми.....	49
2.2. Використання технології QR-кодування на заняттях української мови в закладах вищої освіти	53
2.3. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці здобувачів вищої освіти.....	56
2.4. Виявлення мовних помилок у медійних текстах та їх редагування як ефективний спосіб перевірки засвоєного матеріалу	66
Висновки до другого розділу	68

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	70
3.1. Зміст і структура експериментально-дослідного навчання за розробленою методикою	70
3.2. Організація констатувального етапу педагогічного експерименту	75
3.3. Перебіг формувального етапу педагогічного експерименту.....	80
3.4. Результати експериментального навчання.....	86
Висновки до третього розділу.....	89
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Соціально-економічні, інформаційно-технологічні трансформації в сучасному суспільстві, стрімкі глобалізаційні й інтеграційні процеси в освіті спонукають до перегляду пріоритетів та методологічних засад освітнього процесу. Відтак підвищення якості освіти є однією з основних складників державної освітньої політики. До того ж особливий акцент зроблено на необхідності вдосконалення змісту й технологій навчання дисциплін різних галузей, зокрема філологічних, пошуку оптимальних шляхів і методичних ресурсів, переорієнтування освіти на формування ключових компетентностей.

Стратегічні орієнтири розвитку вищої освіти чітко окреслено в законодавчих та нормативних документах (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років, Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016) та Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні (2018)).

Закон «Про освіту» передбачає формування 11 ключових компетентностей та 10 наскрізних умінь. Серед ключових компетентностей є інформативно-комунікативна, а серед наскрізних умінь є критичне мислення та здатність логічно, стисло й обґрунтовано висловлювати думку, системно осмислювати інформацію тощо. На основі цього розроблено нову редакцію Концепції впровадження медійної освіти в Україні (2016 р.) як важливий складник модернізації освіти, що сприятиме побудові в країні інформаційного суспільства, розвитку економіки знань, становленню громадянського суспільства. За таких умов особливого значення набули медійноосвітні технології, застосування яких дозволяє створити максимальний рівень інтерактивності та емоційності, досягти інформаційної насиченості процесу навчання здобувачів вищої освіти.

Науковці звертають увагу на важливість залучення освітнього потенціалу засобів масової інформації до процесу професійної підготовки фахівців.

Застосування засобів медійних технологій у формуванні професійних знань майбутніх фахівців висвітлено в працях В. Бикова, Ю. Горошко, Р. Гуревича, М. Жалдака, Н. Морзе, О. Спіріна та ін. Проблеми впливу медіа на суспільство й особистість відображені в роботах Ж. Гоне, Дж. Лалла, М. Маклюєна, О. Федорова та ін. Різним питанням медійних технологій і медійної освіти присвячені дослідження зарубіжних учених Г. Велетсіаноса, Л. Мастермана, Дж. Сіменса та ін., у яких розкривається специфіка медійних технологій і медійної освіти, їх ключові аспекти. Сьогодні відомі студії про медійні технології в освіті (Л. Бандура, Й. Беднарк, В. Бутковський, А. Васильєва, В. Винничук, О. Волошенюк, Р. Гришкова, І. Дичківська, Н. Духаніна, І. Жилавська, Я. Зелінська, В. Іванов, Ю. Казаков, Х. Комаровська, Я. Лащик, Т. Левовицький, Л. Мастерман, Л. Найдьонова, Г. Онкович, Б. Потятиник, Б. Сапунов, І. Сахневич, П. Сердюков, Г. Сучкова, О. Телень, Ю. Усов, О. Федоров, М. Філіп'як, І. Чемерис, Ю. Чернявська, О. Шаріков, С. Ющик, О. Янишин та ін.), зокрема на заняттях з української мови в закладах вищої освіти (М. Боголюбова, О. Георгіаді, Т. Гурова, Л. Деркач, С. Іць, Г. Корицька, К. Климова, О. Криворотенко, А. Онкович, К. Овсянникова, О. Орлова, С. Пилипчук, А. Попович, Т. Симоненко, О. Семенов, О. Свириденко, В. Сидоренко, К. Хома, Т. Хижня, М. Ячменик та ін.)

Попри те, що наукові студії з методики навчання української мови в закладах вищої освіти відбивають окремі сегменти застосування медійноосвітніх технологій в процесі навчання, спеціального дослідження методики застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти дотепер немає.

Аналіз науково-педагогічних досліджень, практичного стану готовності до впровадження медійноосвітніх технологій у процес навчання української мови дозволив визначити наявність *суперечностей* між:

- вимогами до освітнього процесу в закладі вищої освіти в межах інформатизації суспільства й рівнем готовності викладачів української мови до застосування медійноосвітніх технологій у професійній діяльності;

- потенційними можливостями медійноосвітніх технологій навчання української мови й недостатнім їх використанням в освітньому процесі закладів вищої освіти;
- наявністю необмеженої кількості джерел інформації та невмінням їх використовувати у професійній діяльності.

Розв'язання окреслених суперечностей потребує теоретичного обґрунтування, практичної розробки та експериментальної перевірки методики застосування технологій медійної освіти на заняттях української мови в закладах вищої освіти. Актуальність окресленої проблеми і доцільність її розробки зумовили вибір теми дипломної роботи: «Методика застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти».

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретично-методичних засад і розробленні методики застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Гіпотеза дослідження. Ефективність навчання української мови в закладах вищої освіти підвищиться за умови оптимального добору форм і методів навчання засобами медійноосвітніх технологій, організації коректної роботи з медійним текстом і пропонованою системою вправ, правильного спрямування медійного продукту, систематичності його використання, готовності викладачів до імплементації медійної освіти в навчання.

Реалізація поставленої мети й перевірка вірогідності гіпотези потребували розв'язання таких основних **завдань**:

- 1) описати тенденції сучасних досліджень медійноосвітніх технологій;
- 2) розкрити й уточнити сутнісні характеристики базових понять дослідження;
- 3) визначити шляхи формування медійної грамотності здобувачів вищої освіти в процесі навчання української мови;
- 4) проаналізувати дидактичний потенціал застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої

освіти;

5) обґрунтувати психологічно-педагогічні чинники навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій у закладах вищої освіти;

6) запропонувати методичну систему застосування технологій медійної освіти на заняттях української мови;

7) експериментально перевірити ефективність розробленої методичної системи застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – процес навчання української мови в закладах вищої освіти за методикою застосування медійноосвітніх технологій.

Предмет дослідження – методична система застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Досягненню мети і розв'язанню поставлених завдань сприяли такі **методи дослідження**: *теоретичні* (аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження, її стану на сучасному етапі розвитку); *емпіричні* (педагогічне спостереження за освітнім процесом у закладі вищої освіти, опитування, бесіди, анкетування, тестування, вивчення письмових, творчих і модульних контрольних робіт здобувачів, педагогічний експеримент – задля перевірки ефективності методичної системи застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти, педагогічних умов її функціонування й комплексу засобів реалізації); *статистичні* (кількісний і якісний аналіз експериментальних даних) – для отримання достовірних результатів щодо ефективності розробленої методичної системи застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження проведено на базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Перший етап – теоретичний аналіз і осмислення вивченої проблеми, опрацювання психолого-педагогічної та методичної літератури, формулювання проблеми та основних теоретичних положень дослідження, визначення його

об'єкта, предмета, гіпотези, мети, стратегії й тактики.

На другому (констатувальному) етапі на основі вивчення психологічної, педагогічної та методичної літератури виділено основні напрями дослідження, розроблено програму та методику констатувального зрізу.

На третьому (формуальному) етапі обґрунтовано й апробовано методику застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти, проаналізовано динаміку формування лінгвістичних знань і вмінь здобувачів вищої освіти шляхом застосування медійноосвітніх технологій.

На четвертому (контрольному) етапі здійснено діагностику, проаналізовано й узагальнено результати експериментально-дослідного навчання.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: вперше *охарактеризовано* дидактичний інструментарій навчання української мови в закладах вищої освіти засобами медійноосвітніх технологій; *з'ясовано* загальнодидактичні та специфічні принципи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій; *розкрито й уточнено* сутність базових понять дослідження «медійна освіта», «медійна грамотність», «медійноосвітні технології», «готовність до застосування технологій медійної освіти»; *подальшого розвитку* набули теорія й практика застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці методики застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти, у виборі оптимальних засобів, методів і прийомів навчання для активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах інформатизації. Матеріали дослідження можуть бути використані здобувачами вищої освіти, педагогічними і науково-педагогічними працівниками закладів загальної середньої та вищої освіти на уроках / заняттях української мови.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками НДР у 2020-2021 н.р. (Кам'янець-Подільський, 2021 р.), VI та VII Усеукраїнських наукових інтернетних конференціях «Вербальні культурні коди сучасної української мови» (Кам'янець-Подільський, 2020 р., 2021 р.), Усеукраїнських науково-практичних конференціях молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку» (Одеса, 2020 р., 2021 р.) та на засіданнях кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2020-2021 рр.).

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 83 найменувань і додатків. Повний обсяг дипломної роботи становить 116 сторінок (з них 80 сторінок основного тексту). Робота містить 6 таблиць і 9 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Тенденції сучасних досліджень медійноосвітніх технологій

Постіндустріальне суспільство, що характеризується стрімкими процесами глобалізації й інформатизації, потребує формування нової компетентної особистості, яка була б готовою до активної діяльності, здатною адекватно сприймати та перетворювати отриману інформацію, безпосередньо використовувати її у практичній діяльності. Сьогодні підготовка фахівців не може обмежуватися традиційним засвоєнням певної суми фундаментальних знань, а повинна забезпечити у процесі навчання в закладах вищої освіти формування умінь, що допоможуть адаптуватися в сучасному світі та знайти правильне розв'язання професійних проблем. У контексті зазначеного висувуються нові вимоги до підготовки конкурентоспроможних фахівців різних галузей, серед яких – здатність знаходити потрібну інформацію для використання у професійній діяльності, навички користування сучасними технологіями, вміння застосовувати нетрадиційні методи, форми й засоби.

На конференції ЮНЕСКО у Відні (1999 р.) медійну освіту проголошено пріоритетним напрямом педагогіки XXI століття, а її впровадження відповідає загальноєвропейським вимогам до організації освітнього процесу в закладах вищої освіти [28].

Створенню ефективної системи медійної освіти в Україні сприяє схвалення нової редакції Концепції впровадження медіаосвіти (2016 р.) [19]. У документі висвітлено основні терміни, мета, завдання, форми й принципи медійної освіти, пріоритетні напрями її розвитку, етапи та умови реалізації вихідних положень, що були розроблені з урахуванням завдань, визначених у документах ЮНЕСКО. Відповідно до Концепції медійна освіта визнається неперервною, а однією з її форм є медійна освіта у закладах вищої освіти. У документі запропоновано на третьому етапі впровадження медійної освіти

(2021–2025 pp.) ввести медійноосвітні складники в навчальні програми дисциплін у закладах вищої освіти.

У публіцистиці та науково-педагогічних працях приділяється значна увага означеній проблемі. Вітчизняні й зарубіжні науковці досліджують різні аспекти медійної освіти.

Зокрема, Г. Онкович розглядає медійну освіту двопланово: як автономну дисципліну та як частину загальної освіти, що «може бути інтегрована в традиційні дисципліни»; окреслює можливості професійно-орієнтованої медійної освіти у вищій школі в контексті формування медійної та інформаційної грамотності майбутніх спеціалістів, розкриває зміст термінів «інформаційна грамотність», «медійна грамотність»; медійна інформаційна грамотність та медійна компетентність фахівця, поданих у дослідженнях зарубіжних науковців, обґрунтовує доцільність упровадження у систему вищої освіти нових курсів з метою формування професійної компетентності фахівця засобами медійноосвітніх технологій [39, с. 80–87].

А. Литвин вважає, що на початку XXI ст. зміст і мета медійної освіти певною мірою трансформувалися. Виникнення нових ЗМІ призводить до того, що медійна освіта сприяє переходу до елементів загальної теорії комунікацій: таке навчання дає змогу оволодівати цілісною картиною засобів створення, принципів роботи і впливу сучасних медіа на становлення особистості [26, с. 32].

І. Чемерис розуміє медійну освіту як процес розвитку й самовдосконалення особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації для формування культури комунікації із ними, вмінь усвідомленого сприймання, критичного осмислення, інтерпретації медійних текстів для розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних та творчих здібностей. Дослідниця окреслила стан, перспективи розвитку медійної освіти в Україні, можливості використання медійних ресурсів з метою формування медійної компетентності студентства [72, с. 129–134].

Окремо варто наголосити на працях відомого російського медійного педагога О. Федорова, який видав низку монографій із цієї проблематики, здійснив аналітичний огляд розвитку медійної освіти за кордоном, розробив концепцію і модель російської медійної освіти. Науковець вважає медійну освіту «процесом розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, вмінь повноцінного сприймання, інтерпретації, аналізу й оцінки медіатекстів, навчання різних форм самовираження за допомогою медіатехніки, але водночас він наголошує, що єдиної теорії медіаосвіти у світі не було і немає» [70, с. 32].

О. Семенов зазначає: «У професійній підготовці майбутніх учителів медіаосвіту реалізують у кількох напрямках: інтегрованому, спеціальному або факультативному. Інтегрований напрям пропонує включення медіаосвітніх компонентів у дисципліни навчального циклу, спеціальний – передбачає запровадження спеціальних навчальних курсів, факультативний – надає перевагу позаурочній / позааудиторній діяльності (гурткам, клубам та ін.)» [58, с. 167]. Педагогиня порушує питання медійноосвітньої невідповідності викладачів закладів вищої освіти, що заактуалізовує наше дослідження.

У посібнику «Медіаосвіта та медіаграмотність» (автори В. Іванов, О. Волошенюк, Д. Дзюба, Т. Іванова) [29] подається характеристика основних теорій медійної освіти, визначено чинники впливу на формування медійної культури особистості.

Узагальнивши різні підходи, ми дійшли висновку, що медійна освіта – цілеспрямований, системний і перманентний процес розвитку особистості на матеріалі медіа з використанням новітніх і традиційних медійних засобів для опанування медійної грамотності (першої ланки медійної освіти), з подальшим формуванням медійної компетентності й медійної культури особистості.

Однією з форм запровадження медійної освіти є використання медійноосвітніх технологій. Сьогодні відомі студії про медійні технології в освіті (Л. Бандура, Й. Беднарк, В. Бутковський, А. Васильєва, В. Винничук,

О. Волошенюк, Р. Гришкова, І. Дичківська, Н. Духаніна, І. Жилавська, Я. Зелінська, В. Іванов, Ю. Казаков, Х. Комаровська, Я. Лащик, Т. Левовицький, Л. Мастерман, Л. Найдьонова, Г. Онкович, Б. Потятиник, В. Різун, В. Робак, Е. Розен, Н. Саєнко, Б. Сапунов, І. Сахневич, П. Сердюков, Г. Сучкова, О. Телень, Ю. Усов, О. Федоров, М. Філіп'як, І. Чемерис, Ю. Чернявська, О. Шаріков, С. Ющик, О. Янишин та ін.), зокрема на заняттях з української мови в закладах вищої освіти (М. Боголюбова, О. Георгіаді, Т. Гурова, Л. Деркач, С. Іць, Г. Корицька, К. Климова, О. Криворотенко, А. Онкович, К. Овсянникова, О. Орлова, С. Пилипчук, А. Попович, Т. Симоненко, О. Семенов, О. Свириденко, В. Сидоренко, К. Хома, Т. Хижня, М. Ячменик та ін.).

М. Боголюбова та А. Онкович у спільній розвідці дослідили інтегрування блогідидактики в заняття української мови. Дослідниці звернули увагу на професійно-орієнтовані блоги, які створені, адмініструються або модеруються вчителями і педагогами; наголосили на можливості їх залучення до мовної підготовки здобувачів (не тільки освітян-філологів, а й представників інших галузей) [38]. Розмисли з цієї проблеми продовжили Г. Корицька й О. Криворотенко [20; 42].

У дисертації О. Георгіаді розроблено модель підготовки майбутніх фахівців філологічних спеціальностей із застосуванням медійних технологій. Науковець розробила методику навчання студентів аналізу медійних текстів (преси, кінофільмів, новин, реклами, інтернет матеріалів тощо) та створення власних медійних продуктів. Методику націлено на вивчення основних видів і жанрів медійних текстів, формування знань та умінь підбору медійних повідомлень відповідно до розроблених авторкою критеріїв [7].

Т. Гурова висвітлює можливості медійноосвітніх технологій для формування комунікативної компетентності студентів-філологів. Вона переконана, що формування комунікативної компетентності в сучасному інформаційному суспільстві неможливе без урахування потенційних

можливостей медійноосвітніх технологій. Зокрема, розкриває сутність та етапи роботи в безкоштовному веб-сервісі Google Classroom [9, с. 51–56].

Л. Деркач наголосила на ефективності інтегрування (в аспекті формування в студентів навичок орієнтуватися в медійному потоці) окремих тем медійної грамотності з темами дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», передбаченої навчальними планами підготовки бакалаврів. Науковець проаналізувала різні можливості використання певних медійноосвітніх тем (практичні заняття, завдання для самостійної роботи) під час вивчення української мови (за професійним спрямуванням) [12, с. 62].

Дослідницею С. Іць апробовано використання медійних технологій, які класифіковано залежно від виду мовленнєвої діяльності на імітаційно-кампілятивні, навчально-ситуативні, самостійно-креативні. Кожну медійну технологію представлено візуальними, аудіо та аудіовізуальними засобами за особливостями впливу на органи чуттів, які забезпечують підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема іншомовної [15].

К. Климова ґрунтовно схарактеризувала медійні дидактичні технології в процесі навчання й самонавчання української мови студентів-нефілологів педагогічних університетів [16; 17]. Дослідниця звернула увагу на періодичні видання (зокрема електронні) й популярні програми, радіо й телебачення як джерельну базу для самонавчання здобувачів вищої освіти з української мови та основ культури й техніки мовлення, питання про роль і функції засобів масової інформації як складників лекційних занять, роботу з друкованою й електронною друкованою періодикою, презентації студентами власних теле- й радіотекстів, підготовку й публічний захист творчих проєктів тощо.

К. Овсянникова дослідила проблему формування медійної компетентності майбутніх учителів-філологів, зокрема запропонувала структурно-функційну модель її розвитку [34, с. 124–127], О. Орлова проаналізувала процес формування медійного й художнього сприймання як основи медійної компетентності студентів-філологів [45, с. 124–127].

С. Пилипчук обґрунтувала доцільність використання в процесі навчання української мови медійних текстів; зацентувала увагу на їх доборі, аналізі, створенні та колективному обговоренню комунікативних успіхів і невдач [48].

А. Попович розглядає медійні освітні технології як такі, що сприяють ефективному впровадженню методичної системи навчання стилістики майбутніх учителів української мови і літератури в закладах вищої освіти. На основі власних досліджень науковець рекомендує їх застосовувати за такими площинами: здійснення інформаційного пошуку; формування критичної медійної грамотності; декодування й лінгвостилістичний аналіз медійних текстів; створення медійних текстів (продуктів) різних типів і жанрів та їхня перебудова; навчання ефективної медійної комунікації та web-етикету; організація дослідницько-пошукової діяльності з використанням медійних продуктів; послуговування медійними продуктами для покращення професійних знань зі стилістики й здійснення майбутньої педагогічної діяльності [50, с. 318– 326].

О. Свириденко й К. Хома схарактеризували процес формування знань із медіа в майбутніх учителів-філологів, окреслили основні прийоми роботи викладача закладу вищої освіти з покращення рівня медійної компетентності здобувачів [56]. Т. Симоненко розглядає мультимедіа як дидактичний засіб формування мовнокомунікативної компетентності студентів філологічних факультетів під час вивчення системи дисциплін із методики викладання української мови [61].

В. Сидоренко в термінологічному словнику-довіднику «Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: акмесинергетичний аспект» потлумачує поняття медійна грамотність, медійна компетентність, медійна культура, медійна обізнаність, медійні педагоги [59, с. 39].

М. Ячменик проаналізувала особливості викладання інтегрованого спецкурсу «Медіакультура вчителя-словесника». Студіювання спецкурсу, на думку дослідниці, сприяє опануванню технології роботи з медійними текстом,

виховує мовний смак, критичне мислення, формує практичні уміння використовувати медійні продукти для розв'язання дослідницьких задач; готувати медійні тексти різних жанрів [82, с. 184–195].

У наукових студіях, які піддавалися аналізу, фіксуємо терміни *медіапедагогіка*, *медіаосвіта* (*медійна освіта*), *медіадидактика* (*пресодидактика*, *мультимедіа-дидактика* (зокрема, *інтернетдидактика*), *теледидактика*, *кінодидактика*), *медіавиховання* й інші [7; 12; 13; 15; 29; 47; 50; 70; 82].

Доречно зазначити, що сьогодні з-поміж науковців немає одностайності в дефініції цієї технології. Водночас українські мовознавці й лінгводидакти (К. Городенська, Є. Карпіловська, С. Омельчук, О. Сербенська та ін.) порушують питання про заміну означального прикметникового компонента медіа- у складних утвореннях на спільнокореневий прикметник медійний [8, с. 4–5]. На ці аспекти звертає увагу С. Омельчук, який говорить про відмову від чужомовних словотвірних форм медіа-освіта, медіа-технологія, навчальний медіа-простір, натомість – цілком правильне послуговування термінами медійна освіта, медійна технологія, медійний навчальний простір [37, с. 51–53]. Відповідно до сучасних лінгвістичних концепцій у нашому дослідженні послуговуємося термінами медійна освіта, медійна педагогіка, медійна дидактика, медійна технологія, медійний простір, медійна компетентність тощо.

Отже, дослідження сучасних підходів до медійної освіти, її ключових завдань та принципів, аналіз теоретичного матеріалу і практичного досвіду в цій галузі дозволяють стверджувати про потребу подальшого вдосконалення медійноосвітніх технологій, які повинні реалізувати мету медійної освіти, розширюючи можливості традиційного навчання та професійної підготовки фахівців. Подальші наукові розвідки означеної проблеми збагатять сучасну освіту новими підходами й методиками, що значно поліпшить якість викладання.

1.2. Формування медійної грамотності студентів закладів вищої освіти в процесі навчання української мови

Стрімкий розвиток інформаційних технологій зробив сприймання світу певною мірою залежним від того, як його подають у засобах масової інформації. Сучасне суспільство перебуває в стані інформаційної перезавантаженості через високий рівень споживання масмедіа. З одного боку це дає більші можливості для забезпечення доступності інформації, самоосвіти, поширення ідей, самореалізації, комунікації, ведення бізнесу, а з іншого – створює загрозу як в індивідуальних, так і в глобальних масштабах через пропаганду, мову ворожнечі, можливі маніпуляції, кіберзалякування.

Доступ до значної кількості інформації призводить до нехтування найважливішого в навчанні – рефлексивного перетворення вибраної інформації в знання. Використання недостовірної інформації студентами під час самостійної роботи може сформувати хибне уявлення в деякій частині професійних знань. Не варто забувати, що інтернет є дуже потужною технологією, яка дає легкий доступ до кращих і найгірших здобутків людства. У цьому сенсі може бути загрозовою втрата домінування «легітимної інформації» викладача. Людина, яка перебуває під впливом різновекторної інформації та стає частиною глобальних соціальних мереж втрачає здатність цілісно сприймати медійні тексти, у неї формується «багатошарова» фрагментарна свідомість, що позбавляє можливості мислити критично. Саме тому педагоги-методисти активно шукають шляхи формування медійної грамотності людини, щоб вона була спроможною перетворити загрози, спричинені можливостями цифрового суспільства, на ресурс для саморозвитку.

За останні роки проблемам формування медійної грамотності студентів присвячено чимало вітчизняних та зарубіжних наукових напрацювань. Найбільш вагомими, на нашу думку, виявилися дослідження медійної грамотності як соціокомунікаційного феномена у працях Ж. Бордіяра, М. Дорош, Б. Єржабкової, Н. Зражевської, Е. Тоффлера. Ґрунтовними є дослідження дидактичних підходів до формування медійної грамотності у

студентів закладів вищої освіти (Г. Волошко, Л. Найдьонові, Ю. Наливайко, Н. Ничкало, Г. Онкович, Б. Потятиника, О. Семенов), питань типології й аналізу медійних текстів (О. Волошенюк, В. Іванов, Т. Іванова, Л. Кульчицька, М. Скиба), а також різних аспектів формування медійної грамотної особистості на заняттях української мови (О. Ісаєва, Ю. Ковтун, Г. Корицька, О. Кучерук, Н. Химера, М. Шуляр).

Поняття «медійна грамотність» науковці трактують по-різному. Г. Онкович схиляється до думки, що це особливі знання, комунікативні та інформаційні вміння та навички, здатність до критичного аналізу [39, с. 82], а О. Федоров стверджує, що це уміння аналізувати й синтезувати просторово-часову реальність, розуміти медійний текст [70, с. 34]. М. Антонєць зазначає, що медійна грамотність – це умова грамотної та ефективної поведінки в умовах сучасної інформосфери, спосіб мислення, який характеризує не споживача інформації, а мовну особистість із потенційними можливостями медіума, задіяну в процесі медійної освіти; комплекс навичок і вмінь не лише користуватися медійними засобами, а насамперед розрізняти основну й другорядну інформацію, абстрагуватися від надлишкової, адекватно сприймати зміст [1, с. 12].

У багатьох дослідженнях медійнограмотна особистість виступає як реципієнт, відтак акцентується увага лише на необхідності формування медійного імунітету, аналізу медійних текстів. Таке тлумачення дещо звужує семантичне наповнення терміна з огляду на активність сучасних здобувачів у сфері створення систематичних дописів в соціальних мережах, або ж ведення блогів [13; 35; 46].

Ми вважаємо, що більш точним та повним є визначення медійної грамотності, подане у новій редакції Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016 р.): «Медіаграмотність – складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе та спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати та критично тлумачити інформацію, отриману

з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують» [19, с. 4]. Проте це визначення стосується лише когнітивного й діяльнісного аспекту, але медійна грамотність має включати в себе ще й емоційно-ціннісний компонент (як результат побудованої на компетентнісному підході медійної освіти). Узагальнюючи українські та зарубіжні дослідження у сфері вмінь, якими має володіти медійнограмотна особистість, представляємо структуру та зміст формування медійної грамотності у процесі навчання української мови (табл. 1.1) [77, с. 107].

Таблиця 1.1

Структура та зміст формування медійної грамотності (у контексті навчання української мови) (за О. Шуневич)

Компоненти	Зміст
Когнітивний	<p>Знання про різні можливості медіа для здобуття інформації, спілкування, розвитку.</p> <p>Знання про вплив медійних повідомлень на свідомість, емоції та поведінку людини.</p> <p>Знання про те, що всі медійні повідомлення сконструйовані та містять не лише факти, але й думки.</p> <p>Знання про техніки маніпулятивних впливів.</p> <p>Знання про особливості сучасного застосування інтерактивних платформ для презентації та обговорення медійного контенту.</p>
Діяльнісний	<p>Досвід аналізу медійних текстів, їх критичного осмислення, висловлення власної думки, прийняття рішення.</p> <p>Досвід трансформації інформації (зміна обсягу, знакової системи, форми).</p> <p>Досвід створення медійних текстів, участі в обговоренні власних і «чужих» повідомлень; вибору медіа для поширення власних медійних текстів.</p> <p>Досвід аналізу мови медійних повідомлень, визначення маніпулятивних слів-маркерів, мови ворожнечі, прихованих смислів, диференціювання фактів і думок.</p>

	Досвід визначення цінностей, розповсюджуваних медіа, та ухвалення власних рішень щодо отриманої інформації.
Емоційно-ціннісний	<p>Готовність до відстоювання власних цінностей під час створення й обговорення медійних текстів.</p> <p>Сформоване ставлення до пошуку «прихованих смислів», маніпуляцій у медійних повідомленнях.</p> <p>Прийняття й дотримання етики спілкування в медійному просторі.</p> <p>Потреба в пошуку нової інформації, у інтерпретації здобутих знань у медійні тексти.</p> <p>Потреба вивчити альтернативні думки, перш ніж ухвалити рішення.</p>

В аспекті вищезазначеного важливим є питання застосування медійних текстів на заняттях з української мови в закладах вищої освіти. За визначенням О. Шеїної, «Медіатекст – особистісно й соціально значущий навчальний медіапродукт співпраці суб'єктів педагогічного процесу – медіачитача й медіасловесника» [76, с. 239]. Інші науковці (Я. Засурський, І. Рогозіна, С. Сметаніна) доводять, що медійний текст варто розглядати, як новий комунікативний продукт, унікальний засіб інтерпретації та репрезентації реальності, яким усе частіше послуговується молодь [77].

Використання медійного тексту як об'єкту аналізу, способу інтерпретації навчального матеріалу й засобу самопрезентації має забезпечити інтегративний підхід до викладання української мови, розвитку медійної грамотної мовної особистості та формування «гнучких» навичок. Важливим аспектом ефективності інтегрування медійних текстів в заняття української мови є запровадження різноманітності їх підбору: друковані, аудіо, відео, символічні, тексти для аналізу, які містять слова-маркери, що вказують на стереотипні думки, маніпуляції, упередження [30, с. 260].

У процесі аналізу медійних повідомлень актуально буде звернути увагу на лінгвістичний аспект побудови текстів, зокрема на лексику. Як відомо, кожен медійний текст містить, окрім фактів, ще й судження, думки, оцінку автора, які можуть вплинути на реципієнта. Розрізнити ці речі допоможуть

слова-маркери, які часто вживаються, щоб увести людину в оману. Можна запропонувати студентам вибрати в тексті слова, які підсилюють значущість думки автора, або які містять розмиті посилання.

Формування медійної грамотності на заняттях української мови пов'язане також зі створенням здобувачами із використанням інтернет-сервісів освітніх продуктів: мовознавчої газети, сайту, блогу, рекламного ролику, відеоскрайбінгу, інтерактивного плакату.

Доречно буде використовувати можливості, які надають соціальні мережі для формування медійної грамотності, оскільки соціальні медіа мають більш широку аудиторію і дають змогу студентам за вдалий допис отримати не просто схвальний відгук чи позитивну оцінку викладача, а й поцінування референтною спільнотою, емоційне задоволення від визнання певною кількістю людей. Саме тому є сенс у процесі навчання мови мотивувати студентів писати якісні лаконічні повідомлення, так звані «пости», «твіти» на сторінках Instagram, Facebook, Twitter, створювати короткі відео, використовуючи функцію «Розповідь» в Instagram, фотоколажі з коментарями, які пояснюють значення цих фото власне для дописувача, мережевої спільноти, громади. Написання таких дописів розвиватиме комунікативну компетентність, мотивуватиме до вивчення мови.

У процесі медійної освіти особистість може навчитися селективно обирати медійні тексти, аналізувати їх, правильно інтерпретувати, оцінювати достовірність інформації, яку вони транслюють, віднаходити приховані смисли, виявляти маніпулятивні впливи, формулювати самостійні судження щодо медійного тексту, а також творчо використовувати отримані відомості. Усі ці вміння притаманні лише медійно грамотній людині.

Отже, формування медійної грамотності – це не ще одне додаткове навантаження для викладача, а можливість осучаснити, урізноманітнити, покращити академічні показники через залучення студентів до їхньої власної культурної території, задоволення їхніх інтересів.

1.3. Дидактичний потенціал застосування медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти

Сьогодні педагоги наголошують на ефективності застосування медійноосвітніх технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти, оскільки вони містять великий дидактичний потенціал, індивідуалізують і активізують освітній процес у межах колективного навчання.

Застосування сучасних медіа в освітньому процесі значно змінює роль педагога і самого процесу, його методи й зміст. З'являється можливість у масовому масштабі розв'язувати поставлені завдання, спрямовані на рефлексію молоддю своєї діяльності, її саморегуляцію, що реалізується навіть в умовах індивідуального навчання. Послугування технологіями медійної освіти в освітньому процесі надає викладачеві можливість урізноманітнювати завдання та форми подання інформації; використовувати комп'ютерні програми, які включають різноманітний набір вправ: навчальних (для презентації матеріалу), тренувальних (для відпрацювання навичок і вмінь), текстуальних (для перевірки знань). Різноманітні комбінації окремих видів технологій медійної освіти можна віднести до так званих «мікс-медійноосвітніх технологій». Так, на одному занятті ми можемо використовувати друковані та телевізійні технології, на іншому – цифрові та електронні (наприклад, відеозаписи) тощо.

Сучасні засоби медійних технологій дозволяють суттєво підвищити ступінь ергономічних вимог до навчальних матеріалів: обрати розмір і тип шрифту, розмістити в тексті не лише малюнки, а й звукові фрагменти чи кінокліпи. Виникає нова, погляду ергономіки, можливість: здобувач сам підбирає найбільш ергономічні особисто для нього характеристики матеріалу, що вивчається; на свій розсуд ілюструвати текст, зробивши сприймання особистісним; самостійно перетворювати інформацію, яка отримується з мережі, підбирати аргументи, будуючи їх за певною логікою доказовості, яка відображає його власні уявлення, напрям думки. Як результат здобувачі вищої освіти більш глибоко проникають в сутність питання, у них з'являється інтерес більш активно працювати з навчальною літературою [41].

Також викладач може створити віртуальне навчальне середовище, в якому студент отримує вільний доступ до навчально-методичних матеріалів, необхідних для вивчення та виконання завдань, або ж гіперпосилання (у формі QR-коду) на медійні ресурси з необхідною інформацією. Окрім того викладач має можливість:

- 1) дібрати і раціонально використовувати наявні в усережжі медійні ресурси, адаптуючи їх до своєї дисципліни в конкретних умовах;
- 2) розміщувати розроблені навчальні матеріали для вільного доступу студентів;
- 3) створювати інтерактивні презентації, наповнюючи їх медіа-, відеосупроводом;
- 4) розробляти дидактичні матеріали різного рівня складності;
- 5) створювати мережеві завдання за допомогою сервісів Web 2.0.— комікси, кросворди, скрайбінги, інтелектуальні карти, мультфільми тощо;
- 6) розробляти веб-квести та інфографіку, будувати заняття з їх застосуванням;
- 7) створювати тестові завдання за допомогою соціальних сервісів;
- 8) організовувати групову взаємодію між учнями в соцмережах;
- 9) здійснювати пошук, аналізувати, критично оцінювати і створювати медійні тексти [2, с. 40].

До того ж педагог повинен пам'ятати, що організація освітнього процесу на заняттях у вищій школі з використанням медійноосвітніх технологій має відбуватися з дотриманням дидактичних принципів: всебічного розвитку особистості, цілісності впливу освітнього процесу, науковості, індивідуалізації і диференціації, доступності, природовідповідності організації навчання, системності навчання, взаємозв'язку навчання й розвитку, співробітництва, наступності й перспективності, міждисциплінарної інтеграції, текстоцентризму, розвитку критичного мислення, естетичної вартості медійних текстів, мотиваційного забезпечення навчального процесу, міцності та дієвості навчання.

Переваги медійноосвітніх технологій (за О. Галченковим): «проживання» знань, образність і розвиток образного мислення, реалізація смислоутворювальної діяльності здобувачів, надання орієнтовної основи дій, використання механізмів перетворення одних текстових структур в інші тощо [5, с. 36].

Н. Духаніна стверджує, що впровадження медійноосвітніх технологій в освітній процес закладів вищої освіти є не лише доцільним, а й необхідним. Вони виконують такі основні функції:

- інформатизація освітнього процесу (доступ до різних джерел інформації);
- активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів;
- підвищення мотивації здобувачів до навчання;
- інтерактивність навчання;
- моніторинг освітнього процесу;
- підвищення ефективності засвоєння здобувачами навчального матеріалу [13, с. 56].

З огляду на опрацьовану літературу та власні спостереження, вважаємо за доцільно доповнити перелік функцій медійноосвітніх технологій:

- набуття системи знань і практичних умінь для орієнтування в інформаційних потоках сьогодення;
- розвиток медійної творчості особистості спеціалізованими засобами медійної культури (добирання наявного в усережжі медійного відеосупроводу й виготовлення власного);
- вдосконалення освітнього процесу й забезпечення європейської якості вищої освіти;
- формування у здобувачів стійкої комунікативної компетентності під мудрим керівництвом досвідченого викладача, але шляхом докладання самостійних зусиль самого студента;

- формування медійної компетентності, рефлексії та критичного мислення, що забезпечить свідоме споживання медійної продукції на основі ефективного орієнтування в медійному просторі;
- осмислення власних медійних потреб та формування вміння обирати засіб і форму медіа для створення медійних текстів.

Отже, сьогодні медійні технології стали основою соціально-економічного розвитку України та багатьох країн світу. Тому до випускників закладів вищої освіти пред'являються вимоги, пов'язані з їхнім умінням вільно орієнтуватися в сучасній медійній культурі, впроваджувати нові медійноосвітні технології.

Ми вважаємо, що технології медійної освіти якнайкраще відповідають принципам особистісного підходу. Їх застосування підвищує ефективність подання нового матеріалу, розвиває їх розумові та творчі здібності. Застосування досягнень новітніх медійноосвітніх технологій відкриває перед викладачами й здобувачами нові можливості, значно розширює та урізноманітнює зміст навчання, методи та організаційні форми освітнього процесу, забезпечує високий науковий і методичний рівень викладання. Медійноосвітні технології – це потужна мотивація здобувачів до навчання.

1.4. Психолого-педагогічні чинники навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти

Сьогодні викладач повинен навчитися розуміти складність і багатогранність психологічної структури особистості здобувача: враховувати його вікові та індивідуальні особливості, розвиток психічних процесів (пізнавальних та емоційно-вольових) і психічних утворень (знань, умінь, навичок), прояви психічних властивостей (темпераменту, характеру, здібностей), різноманітність психічних станів (позитивних і негативних). Тільки за таких умов викладач зможе по-справжньому ефективно керувати процесом навчання і розвитку здобувача, контролювати цей процес і вносити відповідні стимули, корективи та нові методики навчання. Так, К. Ушинський, наголошуючи на необхідності міцних знань педагога в царині психології,

ззначав: «Ми не кажемо педагогам: чиніть так чи інакше, але кажемо їм: вивчайте закони тих психічних явищ, якими ви хочете керувати, і чиніть, зважаючи на ці закони та ті обставини, в яких ви хочете їх застосувати» [68, с. 28].

Аналіз наукових джерел із психології й психолінгвістики дозволяє висновкувати про певні набутки, які можуть бути основою нашого дослідження, зокрема сьогодні схарактеризовано психологічні особливості студентського віку (Б. Ананьєв, О. Бодальов, О. Венгер, В. Воронцова, І. Зимня, І. Кон, Н. Кузьміна, В. Лісовський, В. Сластьонін, Н. Тализіна та ін.) та визначено психологічні основи навчання мови (Л. Божович, Л. Виготський, І. Гальперін, В. Давидов, М. Жинкін, І. Зимня, Г. Костюк, О. Леонтєв, В. Одинцов, І. Синиця та ін.). Науково-педагогічні дослідження в галузі медійноосвітніх технологій і медійної психології базуються на концепціях, які запропонували К. Базелгет, Б. Бахмайер, Ж. Гоне, Л. Мастерман, К. Тайнер та ін. Проблеми впливу масмедіа на особистість і суспільство відображені в роботах Д. Бакінгема, К. Ворснопа, І. Дзялошинського, Дж. Лалла, Д. Мак-Квейла, Л. Селлерса, Е. Харта. Психолого-педагогічні аспекти медійної освіти розглядали Ш. Ауфенангер, Л. Баженова, О. Бондаренко, К. Ворсноп, Н. Габор, Ю. Казаков, Р. Куїн, О. Спичкін, Х. Тойнер, Л. Найдьонова, О. Барішполець, О. Вознесенська, Н. Череповська, Б. Шорб. Однак попри численну кількість розвідок вони не вичерпують усіх аспектів наукового осмислення окресленого питання, тому існує потреба комплексно дослідити психологічно-педагогічні чинники навчання української мови в закладах вищої освіти засобами медійноосвітніх технологій.

Засвоєння знань з будь-якої дисципліни починається зі сприймання. Сприймання – це психічний процес, що полягає в цілісному відображенні предметів і явищ навколишнього світу під безпосереднім впливом фізичних подразників на рецептори органів чуття. Сприймання є суб'єктивним, бо воно залежить від попереднього досвіду і знань. Сучасний здобувач вищої освіти характеризується дещо новим типом бачення, що проявляється у виникненні

нового типу сприймання – медійного. О. Федоров визначає медійне сприймання як «процес фіксації, інтерпретації, засвоєння, осмислення інформації зовнішнього синтетичного світу, опосередкованого різними засобами масової комунікації: пресою, радіо, телебаченням тощо [69, с. 34]. К. Климова наголошує на тому, що це «комунікація без слів» між інформаційно насиченим конструктом медійного тексту і свідомістю глядача, розуміння умовностей / особливостей візуальних медійних текстів різного формату та здатність убачати в медійній продукції більше, ніж зображено: репрезентативність, ілюзорність, суть образів та смислів (зокрема і прихованих або маніпулятивних), їхній вплив на свідомість, поведінку людини тощо. На думку дослідниці, результатом медійного сприймання візуальної інформації, репрезентованої ЗМК, є суб'єктивні сприймання її змісту та форми у вигляді образно-сміслових конструктів, які є складниками змісту свідомості людини та можуть впливати на її світоглядні позиції, емоційну і поведінкову сфери» [16, с. 79].

О. Орлова зазначає, що сприймання медійних текстів ґрунтується на таких процесах: сприймання зорових образів, які динамічно розвиваються; збереження в пам'яті попередніх аудіовізуальних, просторово-часових елементів медійного образу; прогнозування, передчуття ймовірності того чи іншого явища в медійному тексті [45, с. 85].

Загальновідомо, що більшість людей запам'ятовує 5% почутого і 20% побаченого під час першого сприймання, а зважаючи на те, що кожна людина має індивідуальні особливості психічних процесів переробки інформації, тобто є візуалами, аудіалами, а іноді навіть кінестетиками чи дистетиками, відсоткові показники можуть видозмінюватися. Використання аудіовізуальних засобів медійноосвітніх технологій не лише скорочує на 40% необхідний для навчання час, а й підвищує до 40-50% об'єм засвоєної інформації. Також здійснюються міжпредметні зв'язки, що дозволяє розширювати кругозір здобувачів, підвищувати рівень їх культурної освіти, розвивати творчі здібності. У процесі візуалізації навчального матеріалу пропонуємо використовувати такі форми та

методи: ментальні карти (mind map), інфографіка, навчальні презентації, хмари тегів, відеоресурси тощо.

Більш високий рівень медійного сприймання становить творче медійне сприймання, що передбачає мисленнєве перетворення сприйнятих медійних текстів, виникнення власних образів, творчих ідей і для реалізації власного задуму зокрема, утворення власних образно-сміслових конструктів як набуття нового смислового досвіду. Творче медійне сприймання, по суті, є «співтворчістю» реципієнта з автором, але найчастіше – із самим медійним текстом. Відтак на заняттях з української мови в закладах вищої освіти пропонуємо обговорення медійних текстів професійних авторів з попереднім циклом практичних креативних завдань, які посприяють введенню аудиторії здобувачів вищої освіти в лабораторію створення медійних текстів. Після креативних занять здобувачі не тільки більш вільно володітимуть специфічною термінологією, але й швидше, докладніше описуватимуть в усному мовленні елементи медійного образу. Знання й уміння, що стосуються «кухні» творчого процесу створення медійних текстів, допомагатимуть в майбутньому точніше виражати свої відчуття, почуття з приводу побаченого та почутого.

Теоретичним підґрунтям стимулювання розвитку творчого медійного сприймання стали загальні положення вітчизняної психології творчості (В. Зінченко, В. Моляко та його школа), а також методичні розробки з формування візуального творчого медійного сприймання (Н. Череповська).

У пізнавальній діяльності студентів важливе місце займає мислення. У психологічній літературі мислення характеризується як процес опосередкованого й узагальненого пізнання людиною предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях; виникає в процесі взаємодії людини із зовнішнім світом, є функцією мозку, вищою формою вияву аналітико-синтетичної діяльності, відображає об'єктивну дійсність глибше, повніше й точніше, ніж чуттєве її пізнання. Мислячи, людина пізнає те, чого вона не може безпосередньо сприйняти й уявити, доходить до розуміння суті явищ світу, формує поняття про них і практично оволодіває

ними [1, с. 15]. В умовах інформаційного суспільства викладач втрачає функцію транслятора знань, його завдання – допомагати здобувачам розв’язувати проблемні завдання, розвивати вміння робити самостійні висновки на основі дібраних аргументів. У процесі розв’язання проблемних задач, участі в лінгвістичних дискусіях, аналізі медійної продукції, обґрунтуванні власних позицій виникає потреба в розвитку критичного мислення. Освітній процес, побудований на засадах критичного мислення, став основою реформ у високорозвинених країнах Європи. Всесвітній економічний форум у Давосі регулярно наводить перелік актуальних для успішної кар’єри навичок. Доречно зазначити, що рейтинг критичного мислення помітно зріс: із четвертої позиції (навички для 2015 року) до другої (навички, які будуть важливими в 2022 році) [22].

На переконання О. Пометун, критичне мислення – це «окремий тип мислення, який характеризується активністю, цілеспрямованістю, самостійністю, дисциплінованістю, рефлексивністю та передбачає розвиток у процесі навчання здатності людини: визначати проблеми, аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел, висувати альтернативи й оцінювати їх, обирати спосіб розв’язання проблеми чи власну позицію щодо неї й обґрунтовувати свої погляди, робити свідомий вибір і діяти» [49, с. 90].

Критичне мислення здобувачів вищої освіти рекомендуємо розвивати під час здійснення на заняттях української мови лінгвістичного аналізу, зокрема контент-аналізу, медійних текстів, аргументованого критичного огляду аудіовізуальної та друкованої інформації, підготовки рецензій та відгуків на різного роду медійну продукцію. Тут у пригоді стає схильність до аналітично-синтетичної діяльності, вміння здійснювати порівняння й узагальнення тощо. Розвинені рефлексія та критичне мислення здобувачів сприяють свідомому споживанню медійної продукції на основі ефективного орієнтування в медійному просторі, осмисленню власних медійних потреб, виявленню маніпулятивного контенту в медіа, адекватному та різнобічному оцінюванню

змісту і форми інформації, її повноцінному і критичному тлумаченню з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа.

Інтеграція знань із медійного середовища у заняття української мови передбачає спроможність реалізації таких здібностей: пошукових (сканування медійного простору та ідентифікація цінності інформації як потенційно корисної); традиційно-навчальних (засвоєння і систематизація знань, отриманих у медійному форматі, співвіднесення їх із наявними знаннями, переконфігурація знань для подолання чи опанування когнітивних протиріч); креативних мовних здібностей (оцінне сприймання та створення власного медійного продукту).

Доцільне й своєрідне сприймання й осмислення здобувачами медійних текстів неможливе без залученням ціннісно-сислової сфери. У процесі розвитку ціннісно-сислової сфери здобувачів мають бути задіяні такі психологічні механізми, як активізація інтересу до духовності (особливо на етапі навчання); рефлексія (усвідомлення власних думок, відчуттів, дій); проблематизація (усвідомлення невідповідності суб'єктивного значення реальному (об'єктивному); цілепокладання (усвідомлення цілей, засобів, сенсу праці).

До психологічної структури особистості також уналежнюють психічні вміння, які формуються в процесі набуття життєвого й професійного досвіду. Г. Дегтярьова виділяє такі медійні вміння:

- *практично-креативні* (самовираження за допомогою медійної техніки, тобто створення медійних текстів різних видів і жанрів);
- *перцептивно-креативні* (творче сприймання медійних текстів різних видів і жанрів з урахуванням їх зв'язків з різними мистецтвами та ін.);
- *аналітичні* (критичний аналіз медійних текстів різних видів і жанрів);
- *історико-теоретичні* (самостійне використання отриманих знань з теорії та історії медіа / медійної культури) [10, с. 93 – 94].

Аналіз і синтез наукових джерел переконує в тому, що застосування медійноосвітніх технологій у професійній підготовці здобувачів повинно базуватися на особистісно-орієнтованій моделі навчання та забезпечувати вплив взаємозумовлених чинників розвитку особистості: мотиваційного, особистісного та діяльнісного.

Мотиваційний чинник передбачає сприяння виникненню у здобувачів вищої освіти мотивації до пізнавальної та професійної діяльності, подальшої самоосвіти, відповідальності щодо реалізації поставлених завдань. Сучасних студентів можна мотивувати за допомогою технології веб-квесту, яка передбачає запити в різних пошукових системах, одержання досить значного об'єму інформації, її аналіз, систематизацію і подальшу презентацію. Варто відзначити, що для роботи безпосередньо на занятті з української мови завдання квесту можна транслювати на дошку за допомогою проектора, готувати на роздруківках або ж надсилати групі, наприклад, у Viber. Останнє доречно використовувати для самостійної роботи у формі веб-квесту.

Особистісний чинник враховує активну позицію того, хто навчається, що передбачає сприяння не тільки набуттю професійної компетентності, але й розвитку особистості майбутнього фахівця, його орієнтування на досягнення особистих результатів навчання (відчуття ефективності власної діяльності, зростання академічної успішності, формування вміння прогнозувати результати навчальної та професійної діяльності, здатності застосовувати свої знання під час проходження практики тощо) [34, с. 126].

Діяльнісний чинник враховує суб'єктивний досвід здобувача, необхідність розвитку його мислення, інтелектуальних і творчих здібностей, формування медійної культури [3, с. 66].

Отже, врахування в освітньому процесі складників психологічної структури особистості забезпечить психологічно-фізіологічну орієнтованість навчання, створення оптимальних функційних станів, які підвищують здатність мозку до засвоєння матеріалу. Вони забезпечують одночасну роботу декількох каналів подання інформації, коли різні середовища доповнюють одне одного.

Технології медійної освіти впливають на формування теоретичного, творчого й модульно-рефлексивного мислення тих, хто навчається, комп'ютерна візуалізація навчальної інформації робить істотний вплив на формування уявлень, що посідають центральне місце в образному мисленні, а образність подання тих або інших явищ і процесів у пам'яті здобувача збагачує сприймання навчального матеріалу, сприяє його науковому розумінню.

Висновки до першого розділу. Медійна освіта сьогодні є важливим складником навчання, а шляхом її впровадження є застосування медійноосвітніх технологій на заняттях у закладах вищої освіти. Аналіз сучасних науково-педагогічних джерел засвідчив, що в умовах інформаційного суспільства медійноосвітні технології стали інноваційним інструментом модернізації освіти і поліпшення його якості, чинником, що впливає на розвиток особистості в мінливому соціумі.

Проблему медійної освіти відображено у дослідженнях Н. Духаніної, Л. Найдьонової, Г. Онкович, С. Пензін, І. Сахневич, Ю. Усова, О. Федорова, Р. Хилько, І. Чемерис, Н. Шубенко, О. Янишин та ін. Медійну освіту в сучасному трактування вчені розглядають як розвиток і саморозвиток особистості за допомогою засобів масової інформації для сприймання, інтерпретації та аналізу медійних текстів, для формування медійної грамотності, що допоможе ефективно використовувати можливості преси, телебачення, радіо, Інтернету у викладанні дисциплін різних галузей, зокрема лінгвістичних і лінгводидактичних.

Сконстатовано, що застосування медійноосвітніх технологій розширює можливості викладання, дозволяє урізноманітнювати завдання та форми подання інформації; використовувати комп'ютерні програми, складниками яких є різноманітний набір вправ: навчальних (для презентації матеріалу), тренувальних (для відпрацювання навичок і вмінь), текстуальних (для перевірки знань); моделювати ситуації, які максимально наближені до умов професійної діяльності; активізувати навчальну діяльність здобувачів,

посилювати їхню самостійну роботу (можливість обирати інформацію, що безпосередньо стосується професійної діяльності, працювати в темпі, відповідно до рівня знань студента); сприяє розвитку критичного мислення здобувачів; робить освітній процес продуктивним та креативним.

Аналіз психологічної літератури дав підстави стверджувати, що знання й розуміння суті психологічної структури особистості (психологічні процеси, психічні властивості, психічні утворення, психічні стани) сприяє підвищенню ефективності впровадження медійноосвітніх технологій процес навчання української мови в закладах вищої освіти.

РОЗДІЛ 2

КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

2.1. Візуалізація навчального матеріалу з використанням медійноосвітніх технологій на заняттях української мови

Сучасні студенти народжені в еру новітніх технологій, тому дивляться на світ зовсім по-іншому. Психологи, характеризуючи покоління XXI століття, говорять про нову культуру сприймання інформації, про «людей екрана», про мислення нового типу – так зване «кліпове» мислення, яке формується як реакція на стрімке зростання інформаційних потоків, на високу фрагментарність, велику різноманітність і повну різнорідність інформації, що надходить. Особливостями такого мислення, як зазначає К. Фрумкін, є здатність швидко перемикатися між розрізненими смисловими фрагментами, висока швидкість обробки інформації, перевага до сприймання інформації в образному вигляді, але водночас нездатність до сприймання лінійної, однорідної інформації, зокрема довгих книжкових текстів [71]. Відтак сучасна освіта все більше тяжіє до використання візуалізації інформації, а інтерес викладача прикутий до формування візуального мислення здобувачів вищої освіти.

Теоретичні основи візуалізації навчальної інформації відображено у працях О. Асмолова, Ф. Бартлетта, А. Вербицького, В. Давидова, П. Ерднієва, З. Калмикової, М. Мінського тощо. Особливості застосування візуалізації в освітньому процесі представлено в психолого-педагогічних дослідженнях С. Арюткіна, Г. Брянцевої, С. Герасимової, В. Койбічук, В. Кузовлева, Е. Макарової, Н. Манько, І. Марголіної, Н. Неудахіної, Є. Полякової, А. Пухова, А. Рапуто, О. Роді, С. Селеменєва, С. Сергєєва, В. Четіної, Д. Шеховцової тощо. Створенню оригінальних прийомів комп'ютерної візуалізації навчального матеріалу, розробці нових методик її застосування у

викладанні конкретних дисциплін присвячені роботи Л. Білоусової, Н. Житеньової, О. Мансурова, А. Соболевої, Б. Стариченко, С. Шушкевич.

Л. Білоусова пропонує таке визначення візуалізації: «Процес візуалізації – це згортання розумових змістів в наочний образ; будучи сприйнятим, образ може бути розгорнутий і служити опорою адекватних розумових і практичних дій». Автор наводить такі поняття як «візуальний», «візуальні засоби» від понять «наочний», «наочні засоби» [2, с. 40].

Л. Петрик зазначає, що візуалізація – це процес подання даних у формі зображення для максимальної зручності їх розуміння; надання наочної форми будь-якому об'єкту, суб'єкту, процесу тощо; механічне викликання образу; створення чітких, стійких та яскравих образів будь-якої складності й специфіки (як реально існуючих, так і створених у свідомості автора) за допомогою технічних пристроїв або мислеобразів безпосередньо у власній уяві. На думку дослідника, у результаті застосування візуальних образів активізуються емоційно-образні компоненти мислення, забезпечується когнітивне структурування змісту знань, когнітивне моделювання елементів структури діяльності і процесів взаємодії об'єктів, а також здійснюється конструювання нових образів і візуальних форм, необхідних для вивчення та розуміння навколишньої дійсності і загальнолюдських цінностей [47, с. 225].

У нашому розумінні, візуалізація – це створення дво- або тримірного візуального зображення в статиці або динаміці за допомогою візуальних оптичних медійних пристроїв, медійноосвітніх технологій. Візуалізація стимулює у здобувачів осмислення, узагальнення, уточнення сприйманих образів, забезпечує повноту й цілісність їх сприймання.

Наразі існує доволі широкий спектр форм візуалізації навчального матеріалу. Розглянемо лише деякі з використанням медійноосвітніх технологій: скрайбінг, «хмари слів», інтелектуальні карти, інтернет-меми тощо.

Варто наголосити на тому, що будь-яка з форм візуалізації інформації під час викладання української мови містить елементи проблемності. Завдання викладача – використовувати ті форми наочності, які не тільки доповнили б

словесну інформацію, але й самі були носіями інформації. Що більше проблемності в наочній інформації, то вищий ступінь розумової активності здобувача.

Отже, візуалізація навчальної інформації дозволяє розв'язати низку педагогічних завдань: забезпечення інтенсифікації навчання, активізації навчальної та пізнавальної діяльності, формування і розвиток критичного й візуального мислення, зорового сприймання, образного представлення знань і навчальних дій, передання знань та розпізнавання образів, підвищення візуальної грамотності та візуальної культури. Водночас візуалізація є потужним дидактичним інструментом, застосування якого повинно бути стратегічно вмотивованим й педагогічно доцільним.

2.1.1. Скрайбінг. Мультимедійна презентація у форматі Power Point давно є допоміжним засобом візуалізації навчального матеріалу, тому її можна зарахувати до більш стандартних. Відтак виникає потреба у застосуванні новітніх форм візуалізації. Останнім часом в навчальне середовище введено термін «скрайбінг». Дослідженню скрайбінгу як сучасної форми візуалізації навчального матеріалу присвячені праці Л. Білоусової, П. Богуш, О. Проців, Е. Парка, Н. Сидорук тощо.

Л. Білоусова пропонує таке визначення: «Скрайбінг (від англ. «scribe» – створювати ескізи або малюнки) – це технологія візуалізації, що забезпечує відображення основних моментів змісту навчального матеріалу (внутрішніх і зовнішніх зв'язків об'єкта навчання, його властивостей) шляхом використання простих графічних елементів (малюнків, слів, схем, символів, діаграм тощо), що послідовно створюються на екрані відповідно до її усного викладу (або аудіоряду)» [2, с. 43]. Л. Онуфрійчук розглядає скрайбінг як «новітню техніку презентації, у якій мова оратора ілюструється «на льоту» малюнками на білій дошці (або аркуші паперу)» [44, с. 63]. Особливістю скрайбінгу є одночасне залучення провідних аналізаторів: слуху та зору, а також уяви людини, що

сприяє доступному та легкому поясненню складного матеріалу, кращому його розумінню і запам'ятовуванню.

Американський викладач П. Богуш одним із перших почав використовувати скрайбінг як інтерактивний засіб для концептуалізації інформації. Саме йому вдалось довести ефективність використання скрайбінгу в освітньому процесі, спростувавши давно завчений освітній девіз «Читай параграф із підручника – відповідай на запитання» [36].

Види скрайбінгу у наукових розвідках аналізує Н. Сидорчук. Вона пропонує у закладах вищої освіти використовувати для унаочнення інформації на заняттях, підкріплення пояснення відповідними схемами чи малюнками на дошці такі два види скрайбінгу: скрайбінг-фасилітацію та відеоскрайбінг. Скрайбінг-фасилітація (від англійського *facilitate* – «допомагати, полегшувати, сприяти») – це заміна словесної форми подання інформації на візуальну, що фіксується в режимі реального часу. Викладач перед аудиторією здобувачів замальовує основні ідеї та ключові моменти лекції, семінарського заняття, конференції, замінюючи іменники і дієслова картинками, схемами, графіками. Такий формат подання інформації втягує в процес здобувачів вищої освіти, дає їм можливість формулювати свої думки, висловлювати креативні ідеї, сприяє формуванню критичного мислення. Відеоскрайбінг – це динамічний вид скрайбінгу, особливий відеоролик, у якому зображення з'являються ніби з-під пера, ручки, маркера, може бути представлений у формі статичних схем / графіків, скрайбінг-малюнків, скрайбінг-розповідей (комікси), простих надписів, виготовлених в особливому стилі [60, с. 58–60]. Класичним прикладом такої візуалізації є принцип викладання ютуб-каналів. Перевага відеоскрайбінгу над скрайбінг-фасилітацією полягає в можливості повторного відтворення його без доповідача, водночас фасилітація «вживу» може бути більш емоційною, ніж перегляд заготовки, її можна доповнити в разі необхідності.

Скрайбінг можна використовувати на різних видах занять та на різних їх етапах. Наприклад, на лекції під час пояснення нового матеріалу, виділення

ключових моментів теми й установлення логічних взаємозв'язків. Так студенти зацікавляються різноманітними графічними образами, що пов'язані безпосередньо з новим навчальним матеріалом, запам'ятають основні поняття і терміни [64]. Це стане початком для набуття нових знань, умінь і навичок. На практичних та семінарських заняттях для ілюстрації складних явищ і процесів або для активного залучення здобувачів до роботи в процесі мозкового штурму. Скрайбінг можна використовувати в самостійній роботі для узагальнення й систематизації матеріалу, створення опорного конспекту, або ж як домашнє завдання. Для цього необхідно забезпечити доступ студентів до скрайбінгу (на сайті ЗВО / викладача, каналі YouTube, через мережу Інтернет та ін.). Викладач може скласти список запитань із відеоскрайбінгу, які на наступному занятті обговорюють разом із студентською аудиторією. Так кожен може переглянути скрайбінг самостійно стільки разів, скільки необхідно тому чи тому здобувачу для розуміння матеріалу. Під час перевірки домашнього завдання студенти обговорюють отриману інформацію (можна організувати роботу в мікрогрупах). У такий спосіб викладач розвиває креативне мислення, асоціативну пам'ять, творчі здібності студентів.

Технологію скрайбінгу може використовувати не тільки викладач. Корисно залучати до створення скрайбінгів і здобувачів вищої освіти. Це допоможе їм розвивати навички образного мислення, узагальнення й систематизації, виділення найхарактерніших ознак, креативного мислення для візуального представлення інформації. Освітні результати від власноруч створеного скрайбінгу за наданою темою буде навіть кращий, ніж у процесі споглядання роботи викладача. Зокрема, створення яскравих скрайбів може значно підвищити інтерес до навчання, а готові плакати чи відео, створені на їх основі, поповнять методичний доробок викладача і можуть бути повторно використані з іншими групами здобувачів для повторення або актуалізації попередньо вивченого матеріалу.

У процесі проектної діяльності студентам можна запропонувати розділитися на групи для створення власних скрайбінгів. Конкуренція під час

створення кращого скрайбінгу може мотивуватися додатковими балами, що значно покращить кінцевий результат.

У процесі створення скрайбінгу рекомендуємо таку етапність:

1. Планування – окреслення основного змісту, який викладач планує довести до здобувачів; визначення ідеї, яка має бути зрозумілою й актуальною; структурування інформації (щоб через надмірну її кількість не втратився сенс змісту лекції, практичного заняття тощо).

2. Підготовка вмісту – визначення плану розповіді, пошук візуального матеріалу. Якщо заплановано відеоскрайбінг, потрібно обрати найбільш зручну програму, в якій можна створити й змонтувати сюжетні слайди в єдиний відеоряд.

3. Створення – безпосереднє створення скрайбінгу певним сервісом.

4. Таймінгування – чітке визначення часу, необхідного для відображення кожного образу, думки; загальна тривалість скрайбінгу.

5. Скрайбінг-сесія – перевірка на якість (якою мірою створені образи відтворюють теоретичний зміст).

Сьогодні існує достатньо інтернет-сервісів, за допомогою яких можна створити скрайбінги. Для створення скрайбінгу для заняття української мови пропонуємо використовувати такі сервіси:

- *Sparkol VideoScribe* – безкоштовний інтернет-інструмент, який дозволяє створювати якісні відеоскрайбінги за декілька хвилин. У процесі монтажу можна додавати власний текст, готові чи записані з використанням мікрофона аудіо-файли, змінювати тло й шрифти. До того ж можна вибирати зовнішній вид руки, яка робить малюнки. До кожного елемента добираються індивідуальні налаштування (час відтворення, розмір, положення на екрані тощо). У пробній версії програми передбачено 3 готові шаблони, які допоможуть у створенні першої анімованої презентації.

- *Moovly* – один із найпростіших сервісів для створення анімованих презентацій, у якому багато елементів промальовується за допомогою ручки.

Дає можливість безкоштовно створювати необмежену кількість презентацій тривалістю до 10 хв.

- *PowToon* – англомовний онлайн-сервіс, що містить набір підготовлених шаблонів для створення відеопрезентацій. Інструмент має кнопки управління, часову шкалу, вікно попереднього перегляду, список слайдів і перемикач вибору елементів. Однак безкоштовні можливості дещо обмежені: за готовим шаблоном можна створити відео до 45 секунд, а без шаблону – до 5 хвилин. Готові проєкти можна безпосередньо завантажувати на YouTube, але безкоштовною версією можна користуватися лише 3 дні після реєстрації.

- *Animaker* – інструмент для створення 2D і 3D анімацій та відеоінфографіки. Сервіс має широкий спектр можливостей для роботи з текстовим оформленням. Перевагою цього ресурсу є те, що він є сервісом-хмарою, тобто працювати над своїм проєктом можна з будь-якого пристрою, використовуючи власний акаунт. Відеоскрайбінги тривалістю до 2 хвилин можна створювати безкоштовно [36].

Отже, скрайбінг – це інноваційна технологія, за допомогою якої можна яскраво й творчо візуалізувати будь-яку інформацію, зробивши акценти на ключових моментах. У такий спосіб привернуто увагу слухачів, забезпечено їх додатковою інформацією та виокремлено основні моменти доповіді. Завдання для здобувачів зі створення власних малюнків цим методом сприяє розвитку критичного мислення й креативності.

2.1.2. Інтелектуальні карти. У закладах вищої освіти на заняттях української мови в здобувачів поглиблюються попередньо засвоєні у школі знання зі сучасної української літературної мови, диференціюється обсяг й зміст лінгвістичних знань, умінь і навичок, удосконалюється вільне оперування мовними ресурсами. Усвідомлюючи, що основним у навчанні мови має бути бажання здобувачів засвоїти лінгвістичні знання, вважаємо, що пріоритетним завданням викладача є пошук шляхів підвищення рівня мотивації до вивчення

української мови. Відтак недостатньо ефективним на сьогодні є лінійний стиль продукування навчального матеріалу без належного застосування візуалізації для посилення розуміння змісту інформації. Вважаємо, що для досягнення достатнього й високого рівнів сформованості комунікативної, зокрема правописної, компетентності, необхідно впроваджувати медійноосвітні технології навчання, які сприятимуть формуванню нової культури мислення й способу продукування знань, умінь і навичок здобувачів. Зазначене вище зумовлює необхідність застосування однієї з сучасних технологій, що набула широкого поширення в усьому світі, – технологія картування мислення, або інтелектуальна карта – техніка зручного запису й систематизації інформації.

Різні аспекти створення та використання інтелектуальних карт висвітлені у працях Т. Б'юзена, К. Гріффітса, Є. Бершадської, М. Бершадського, С. Бехтерева, О. Савицького, С. Шипунова та ін., зокрема в освітньому процесі – у розвідках О. Аксьонова, Х. Барна, А. Гордєєвої, Г. Єви, Я. Катюк, І. Кіндрат, В. Машкіної, С. Процької, Н. Терещенко тощо. Теоретичні напрацювання розширюються новими медійноосвітніми технологіями, які допомагають швидко й ефективно створювати інтелектуальні карти, зберігати їх у зручному форматі та передавати мережею. Проте досі немає досліджень методичних прийомів застосування інтелектуальних карт на заняттях української мови у закладах вищої освіти, що обумовлює актуальність теми.

Інтелектуальна карта («карта розумових дій», «ментальна карта», «карта пам'яті», «карта знань», «карта уявлень», мовою оригіналу – Mind Map) за визначенням англійського психолога, відомого дослідника із проблем інтелекту, психології навчання й проблем мислення Тоні Б'юзена – це схема, яка візуалізує певну інформацію у процесі її обробки людиною, спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою структурно-логічних схем радіальної організації [3]. Основні елементи карти – ключі (або їх ще називають тригери): слова і малюнки, кожен із яких символізує конкретну думку, сприяє виникненню нових ідей, а отже допомагає повніше використовувати можливості розуму. Тригери радіально розходяться

від центральної ідеї за допомогою серії з'єднувальних гілок. Процес побудови карти імітує поведінку нейронів у процесі мислення, коли активуються зв'язки між ними [55, с. 186].

Наприклад, погляньмо на інтелектуальну карту, створену на заняття української мови до теми «Уживання розділових знаків» (рис. 2.1). Така карта має очевидні переваги перед класичними презентаціями, оскільки дає змогу сприйняти матеріал цілісно, органічно, але водночас не замінює схем і таблиць, а є радше доповненням до них.

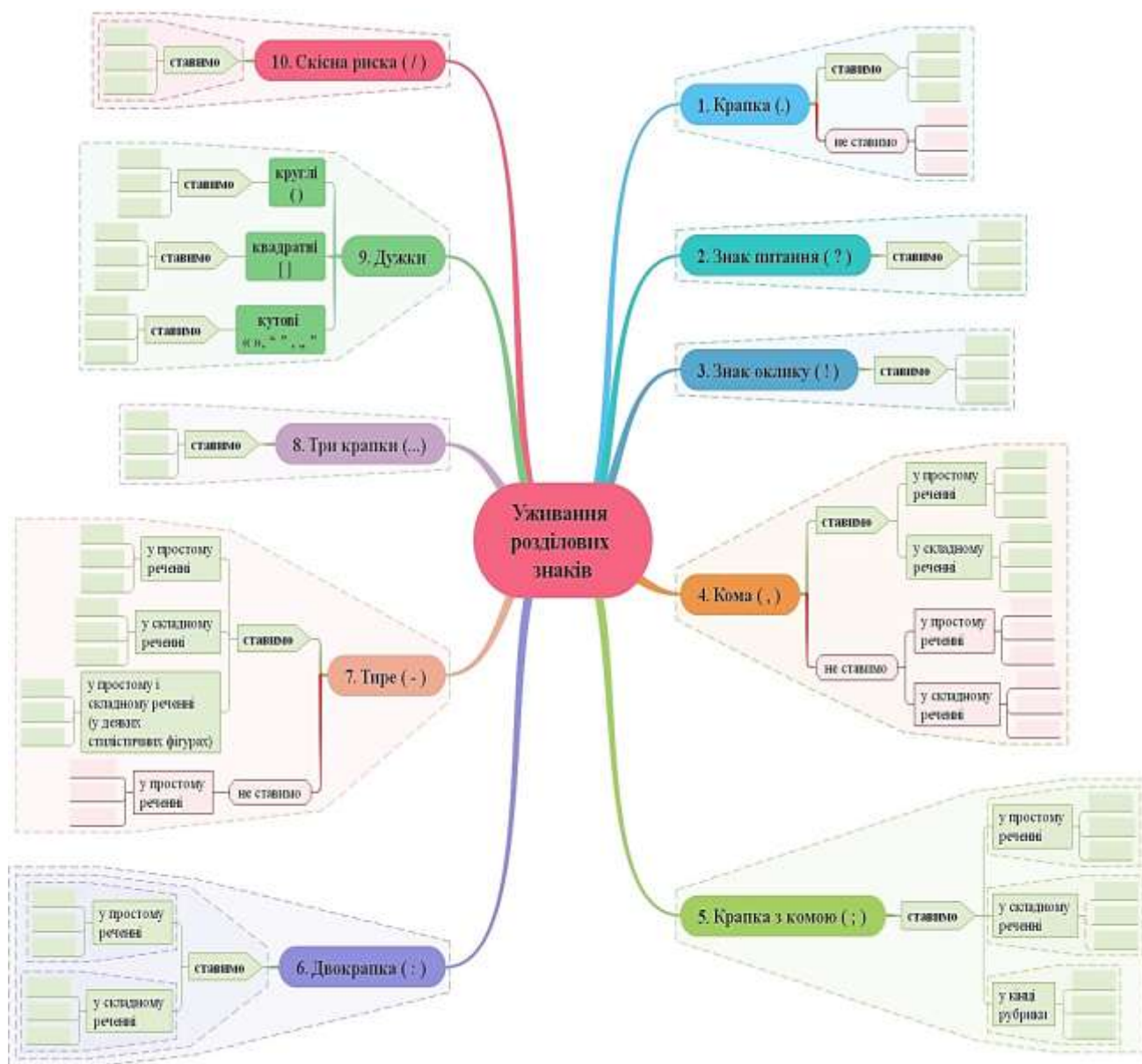

Рис. 2.1. Інтелектуальна карта до теми «Уживання розділових знаків»

Інтелектуальні карти сприяють розвитку правої півкулі головного мозку людини, що, зазвичай, є менш розвиненою. Застосування ментальних карт уможливорює підключення до обробки інформації лівої півкулі, що відповідає за логічні, аналітичні та мовленнєві процеси, і правої півкулі, яка домінує у сфері уяви, кольору, тривимірного сприймання. Залучення двох півкуль мозку рівною мірою робить інтелектуальну роботу більш плідною, тоді як традиційно в освітньому процесі використовують переважно лівопівкульні ментальні здібності [75].

Інтелектуальні карти використовуються для нотування інформації (створення конспекту); створення звітів, оглядів, структурування інформації, пошуку рішень на основі генерації ідей; розстановки акцентів; презентацій та проектів ідей; мозкового штурму; планування; постановки задач і підзадач тощо. Характерною особливістю інтелектуальних карт є можливість виокремлення основної та другорядної інформації, ознак.

За словами І. Шахіної, інтелектуальні карти привертають увагу аудиторії, налаштовуючи її до співпраці; роблять заняття й презентації органічними, такими, що приносять радість і викладачеві, і студентам; лекційний матеріал стає гнучким, його можна легко пристосовувати до умов, що змінюються, а його обсяг зменшується, натомість здобувачі вищої освіти глибше розуміють предмет, бо ментальні карти не тільки зберігають факти, але і демонструють взаємозв'язки між ними, краще засвоюють матеріал, оскільки карти знань ілюструють лише інформацію, що безпосередньо стосується предмета, який вивчається [77, с. 75–76].

Створюються інтелектуальні карти на папері (оригінальний спосіб) або ж за допомогою програмного забезпечення. Але в будь-якому разі варто дотримуватися таких правил: починати потрібно з центральної ідеї посередині чистого аркушу, використовуючи малюнок і хоча б 3 кольори; ключові слова друкованим текстом наносимо на гілки, кожен елемент повинен мати власну гілку; центральні лінії товстіші, органічні й текучі, наступні гілки тонші

залежно від радіального розходження від центру; картинками, символами, кодами заповнюємо весь вільний простір; використовуємо акценти.

Для створення інтелектуальної карти необхідно опрацювати декілька етапів: 1) вивчення матеріалу та виділення основної ідеї (для цього ознайомлюються із наявними матеріалами або накопичують ідеї методом мозкового штурму з подальшим виокремленням основної думки); 2) виокремлення другорядних думок (на основі ключових слів чи уточнення центрального образу); 3) доповнення основного каркасу ідей власними чи менш значущими; 4) оформлення інтелектуальної карти – на цьому етапі потрібно надати більше уваги візуальному оформленню карти, додаванню різноманітних зображень, посилань тощо, установленню взаємозв'язків між ключовими поняттями за допомогою кольорів, шрифтів, форматування ліній тощо; 5) підсумкове редагування карти – уточнення перших асоціацій, перевірка наявності дублювань чи неточностей, додавання уточнень чи описів у разі необхідності.

Серед онлайн-сервісів для створення інтелектуальних карт найпоширенішими є Coggle, BubblUs, MindMeister, Mapul, WiseMapping, Mind42, Mindomo Basic та ін.; серед програмного забезпечення популярністю користуються: Xmind, Freemind, MindNode тощо.

Використання інтелектуальних карт на занятті української мови може бути досить різноманітним залежно від педагогічної творчості викладача. Наприклад, заздалегідь створену викладачем інтелектуальну карту, в центрі якої основна думка (тема, теза), впродовж заняття здобувачі розширюють відгалуженнями – підтемами, основними положеннями теми, проблемними питаннями, ілюстративним матеріалом. Спільне доповнення інтелектуальної карти в процесі заняття допоможе систематизувати вивчений матеріал, а на основі такої карти на наступному занятті можна активізувати вивчене. Як домашнє завдання можна поглибити гілки інтелектуальної карти за допомогою вивчення додаткового матеріалу (як окремого відгалудження для кожної

підгрупи, що в подальшому будуть поєднані, так і всієї карти для розгляду результатів роботи кожного здобувача вищої освіти на наступному занятті).

Інтелектуальні карти можуть бути використані викладачами для планування навчальних занять та організації власного часу. Подання змісту лекції у формі інтелектуальної карти допоможе не тільки викладачу систематизувати й представити основні тези навчального матеріалу, а й здобувачам вищої освіти легше досягнути логічні зв'язки під час вивчення теми. Приклади використання інтелектуальних карт у закладах вищої освіти наведено у працях А. Кобисі. У них потлумачено й переваги використання карт пам'яті у викладанні: залучення уваги здобувачів вищої освіти; роблять процес передання інформації яскравішим, цікавішим; сприяють легкому редагуванню матеріалу; не тільки демонструють факти, а й ілюструють взаємозв'язки між ними [16].

На заняттях української мови інтелектуальні карти доречно використовувати на етапі актуалізації опорних знань, умінь та навичок учнів. Адже специфіка викладання української мови у закладах вищої освіти передбачає наявність теоретичного фактажу зі школи, без якого неможливе сприймання нового матеріалу. Здобувачі повинні знати та розуміти основні терміни, орієнтуватися у рівнях мовної структури, які пов'язані між собою.

Розглядаючи методику застосування інтелектуальних карт Н. Гавриш звертає увагу на те, що такі карти не є лише засобом наочності, як може здатися на перший погляд, адже в процесі їх утворення здобувачі вищої освіти залучаються до різних видів діяльності (обмінюються думками, висловлюють пропозиції, малюють, виконують завдання тощо) [4, с. 76]. Отже, цей засіб навчання належить до комбінованих. Узявши за основу недоліки традиційного лінійного конспектування, можна перерахувати основні переваги методу інтелектуальних карт в процесі засвоєння певного матеріалу і формування творчого сприймання інформації: економія часу на конспектування інформації та її подальше відтворення, опрацювання інформації у такій формі; зручність

роботи із ключовими словами, їх візуалізація, наочність взаємозв'язку між ними; використання кольорів для запам'ятовування й асоціацій тощо.

Отже, інтелектуальні карти – це досить зручний спосіб опрацювання інформації, який допомагає у плануванні, ухваленні рішень, систематизації інформації, встановленні логічних зв'язків тощо. До того ж, це ефективний інструмент розвитку мислення, що сприяє підвищенню його продуктивності, кращому запам'ятовуванню, здатності аналізувати, систематизувати, структурувати великі масиви інформації, розвиває уяву та логіку.

2.1.3. «Хмара слів». Проблему використання «хмари слів» у процесі навчання розкрито в працях Н. Шарлай, Н. Чумакова, І. Усик. Аналіз наявних публікацій дає можливість висновкувати, що «хмара слів» як медійноосвітня технологія формування основних предметних компетентностей використовується в різних освітніх галузях. Однак застосування цієї технології на заняттях української мови розглянуто недостатньо, саме тому висвітлення практичного досвіду використання алгоритмів роботи з «хмарами слів» на різних етапах заняття потребує детального аналізу.

Спочатку «хмари слів» виступали тільки як засоби організації гіперпосилань. Відтак «хмара слів» («хмара тексту», «хмара тегів», «word cloud») – це засіб візуалізації текстової інформації, зокрема, для демонстрації частоти, з якою використовуються слова в тексті, контент-аналізу й привернення уваги до медійної продукції чи ресурсу. «Хмару» можна представити у формі різних зображень (геометричних фігур, предметів побуту, тварин, ролин, абстракцій тощо), використовуючи різні кольори, шрифти. Поступово функції цієї технології розширювались, тому, як результат, сьогодні «хмара слів» застосовується не лише для сайтобудування, а й у багатьох інших сферах, зокрема чільне місце посідає в освіті [10, с. 94].

Н. Чумакова зазначає, що «хмара слів» – це візуальне відтворення списку слів, міток чи категорій на єдиному спільному зображенні; інструмент для створення асоціативного ряду зі слів в межах будь-якої теми заняття.

Дослідниця стверджує, що кольорова хмара зі слів привертає увагу до об'єкта і змушує зосередитися на матеріалі. «Хмара» містить як візуальну інформацію (наприклад, форма хмари), так і змістове навантаження – текст [73, с. 185].

Н. Шарлай акцентує увагу на тому, що робота над «хмарою» будується за певними етапами:

- 1) введення поняття;
- 2) визначення ключових слів за вихідними параметрами;
- 3) асоціативний метод підбору образу;
- 4) створення хмари [74].

Порядок етапів може змінюватися залежно від шляху формування поняття – дедуктивного або індуктивного.

Існують різні варіації використання «хмари слів» під час вивчення української мови. Так, наприклад, у «хмару слів» можна записати тему заняття, яку студенти повинні визначити, або ж «хмара» може виступати опорним конспектом заняття. На заняттях із сучасної української літературної мови під час вивчення теми «Синтаксис» для актуалізації знань, застосовуючи прийом «мозковий штурм», можна візуалізувати термінологію з теми у більш наочний спосіб; або ж, вивчаючи тему «Лексикологія», – приклади слів за певним правилом, слова-виключення. «Хмару слів» вдало можна застосувати на етапі рефлексії заняття, також як домашнє завдання можна запропонувати студентам здійснити аналіз тексту (частота використовуваних слів у тексті, виділення ключових слів, порівняння текстів за допомогою «хмар слів») (додаток А).

«Хмару слів» можна легко згенерувати власноруч із використанням спеціальних веб-сервісів, які мають зручну інтуїтивно зрозумілу навігацію:

Word It Out – сервіс для створення «хмари слів», функціонал якої дозволяє створити текстову «хмару» не лише скопійованого тексту або посилання, але і з таблиці. Також можна вибирати як буде в генерованій хмарі представлений текст: слова, що найчастіше трапляються, виділяються кольором і більшим розміром шрифту, або текст представляється в тій формі як був

введений, незалежно від частоти слів. Сервіс не вимагає реєстрації. Колір фону, тексту й розмір слів легко змінюється.

Tagul – англомовний сервіс, що дає змогу створювати «хмари слів» на основі імпортованого тексту або тексту, який вже існує на веб-сайті. Утворену хмару легко налаштувати, треба вказати лише деякі функції, як-от кольори, шрифти та форму хмари. «Хмара слів» виходить анімованою – якщо навести курсор, слова починають розширюватися.

Wordle i Wordclouds – альтернативи для генерування «хмар слів». Тут неможливо анімувати слова, однак легко створити прості зображення словесних «хмар», які можна використати у презентації або на веб-сайті. *Wordle* також має кілька розширених функцій, за допомогою яких можна виокремлювати слова та обирати їхні кольори.

AnswerGarden – це ресурс, в якому можна будувати спільну «хмару слів» у реальному часі в якості зворотного зв'язку від аудиторії. Щоб створити свій *AnswerGarden*, потрібно ввести нову тему на сторінці *Create New AnswerGarden*. Наступний крок – поділитися *AnswerGarden* з іншими людьми. Використовувати цей сервіс ефективно під час заняття, або на конференції. Усі слова та відповіді на запитання відображатимуться в *AnswerGarden* у формі зростаючої «хмари слів» [74].

Отже, «хмара слів» – новітня технологія в сучасному інструментарії викладача. Важливо розуміти, що її використання не можна обмежувати функцією гарної ілюстрації, це – повноцінне джерело знань, застосування якого на різноманітних етапах заняття сприяє формуванню основних предметних компетентностей здобувача вищої освіти. Робота з цією технологією дозволяє виділити низку позитивних функційних аспектів:

- «хмара слів» дозволяє систематизувати та узагальнити великі обсяги інформації;
- дає можливість раціонально використовувати час заняття;
- сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації;

- технологія є універсальною і може застосовуватись як повноцінне джерело на різних етапах заняття;
- практична реалізація дає можливість охопити весь спектр предметних компетентностей;
- доступність сервісів для генерації «хмар» дозволяє залучати студентів до самостійного розроблення навчальних проєктів у формі «хмар слів».

Нова парадигма освіти вимагає нових, сучасних дієвих технологій, методів і засобів особистісно орієнтованого навчання. Генерація «хмар слів» та їхнє застосування в процесі викладання української мови в закладах вищої освіти сприятиме досягненню завдань компетентнісного підходу.

2.1.4. Інтернет-меми. Сьогодні важко уявити комунікацію сучасної молоді без інтернет-мемів. Вони активно існують у блогах, чатах, на форумах, у рекламі, на телебаченні, у мові багатьох людей. Мемі набувають поширення не тільки як інструмент спілкування в мережі, але й починають функціонувати в освітній сфері.

Серед науковців, які займалися дослідження феномену мемів, можна назвати Г. Дегтярьова, Р. Докінза, Л. Каваллі, Ч. Ламсдена, Е. Осборна Вілсона, М. Фельдмана тощо. З погляду психології мемі аналізували С. Блекмор, К. Грейвз, А. Менегетті, Г. Плоткін тощо. З позицій аналітичної філософії мемі вивчав Д. Деннет, з позиції медійних досліджень – Д. Рашкофф.

Мем, або інтернет-мем, – це будь-яка дотепна коротка іронічна інформація (фраза, зображення, звукоряд, відео), яка відтворює певне ставлення до якихось подій чи обставин, та поширюється в інтернеті. Певною мірою інтернет-меми діють як метамова, вони рідко відтворюють інформацію, часто є засобом ретроспекції, пропонуючи віднайти нові змісти. Г. Дегтярьов слушно зауважує: «Мем – це надмова, супермова. Мем має більше сенсу, ніж може здатися на перший погляд. Мем ніби айсберг, велика частина якого прихована в

історичному контексті або пам'яті людини. Мем не несе конкретної інформації, а лише актуалізує, структурує і змінює пріоритети, створюючи нову картину реальності» [10, с. 97].

Мемам притаманна поетика, внутрішня строгість. Два потокових контенту тісно взаємодіють між собою: лінгвістичний та знаковий. Особливість гіпертекстуальних взаємин між цими потоками походить від внутрішнього авторського задуму, що здатен виробляти ефекти, які привертають увагу одержувачів. Відтак виділяємо структурні компоненти інтернет-мема, подані на рис. 2.2.

На заняттях української мови можна запропонувати студентам знайти або створити мем (наприклад, лінгвістичний мем, в якому класична література чи правила мовлення будуть подані у дещо незвичному осучасненому форматі). Творчим студентам це подобається, проте варто пам'ятати, що цю технологію не можна постійно використовувати. До того ж створення мемів – це спосіб додати гумору під час занять, а це, водночас, позитивно впливає на побудову відносин викладач – здобувач вищої освіти.

Рис. 2.2. Структура інтернет-мема

Інший спосіб інтеграції мемів у заняття української мови – це виконання завдання, в якому здобувачам вищої освіти необхідно самостійно дібрати заголовок до зображення за темою заняття так, щоб утворився мем. Такий формат навчання стає доповненням освітнього процесу: сприяє розвитку спостережливості, креативному переосмисленню будь-якої інформації, розвиває почуття гумору й навчає студентів лаконічно робити акценти на ключових

Під час вивчення розділу «Фразеологія» на заняттях із сучасної української літературної мови можна запропонувати студентам створити меми з використанням певного стійкого сполучення. Так формуються творча, інформаційна, інтелектуальна, комунікативна й емоційна компетентності, саморозвиток і самоосвіта (додаток Б).

Переваги використання мемів на заняттях української мови в закладах вищої освіти такі:

1. Гумор, який характерний мемам, дозволяє розслабитись, зняти напруження перед початком наступного етапу заняття, зарядитися енергією для сприймання інформації, а також запам'ятовування нового навчального матеріалу.

2. Правильно підібраний інтернет-мем підвищує цікавість до вивчення дисципліни. Зацікавившись, здобувачі вищої освіти починають сприймати інформацію, збирати її та аналізувати.

3. Обмін інтернет-мемами покращує навчальну комунікацію між студентами. Гарними мемами хочеться поділитися з іншими. Завдяки такій комунікації навчальний матеріал студенти будуть відтворювати. До того ж здобувачі стають ретрансляторами інформації, а отже – відчують відповідальність за популяризацію мему й коректність його змісту. Інтернет-мем сприяє покращенню комунікації (особливо неформальної) між студентами та викладачем. Студенти можуть створювати власні меми й демонструвати їх викладачеві.

4. Інтернет-мем розвиває критичне мислення й аналітичні здібності.

5. Меми – це дотепні загадки, які розвивають пам'ять і увагу. Зазвичай мем не несе точної інформації, а навпаки – своєю провокативністю спонукає до її пошуків. Учені довели, що самостійно здобуті знання краще запам'ятовуються, а спосіб їх пошуку та аналізу залишається у свідомості.

6. Робота з інтернет-мемами сприяє розвитку креативного мислення й емоційного інтелекту. Для того, щоб створити «влучний» мем, замало лише знання фактів. Потрібна фантазія, вміння передати через зображення та декілька слів значний обсяг інформації. Мем має викликати емоції й почуття, адже емоційно забарвлена інформація краще запам'ятовується.

На ефективності застосування інтернет-мемів під час навчання української мови наголошує А. Пройдаков – вчитель української мови та літератури, який отримав нагороду премії Global Teacher Prize Ukraine та став найкращим вчителем України 2021 року. У своїй методиці викладання він активно використовує інтернет-меми, що дає високі результати засвоєння знань із української мови [81].

Незважаючи на позитивні сторони, варто пам'ятати про обмеження:

- не варто надмірно зловживати мемами;
- застосовувати їх треба коректно, у відповідний момент;
- використовувати для удосконалення процесу навчання, а не лише для розваги;
- уникати використання мемів «на межі дозволеного».

Для створення мемів можна скористатися спеціальними онлайн-інструментами: *meme generator* – безкоштовна програма для створення мемів, яку можна використовувати через браузер комп'ютера чи, завантаживши застосунок на смартфон; *meme arsenal* – безкоштовний онлайн-генератор мемів і коміксів, що містить зручний пошук шаблонних зображень (за ключовим словом, тегом, серед популярних чи нових, зі світлин, малюнків чи коміксів).

Отже, інтернет-мем – це новітня тенденція в освіті, яка може стати інструментом для побудови неординарного заняття.

2.2. Використання технології QR-кодування на заняттях української мови в закладах вищої освіти

Сучасні здобувачі вищої освіти не уявляють життя без смартфона. Завдяки його використанню здійснюється більшість повсякденних дій: спілкування у соціальних мережах, пошук потрібної інформації, перегляд фільмів, розваги, прослуховування музики тощо. Залучення навчальних технологій із використанням мобільного телефону на заняття української мови додатково змотивує до вивчення дисципліни. Однією із таких технологій навчання є технологія QR-кодування.

QR-код (з англійської *Quick Response Code* «швидкий відгук») – це графічне зображення, в якому зашифрована певна інформація, покликання на сайт чи окрему сторінку. Візуальний медійний текст, створений за допомогою спеціальної програми, привнесе в заняття інтригу [62, с. 137].

Основна перевага QR-коду – легке розпізнавання під час сканування непрофесійним обладнанням (за допомогою фотокамери мобільного телефону, планшета або ноутбука з відеокамерою, на яких встановлена програма для зчитування QR). Для того щоб декодувати інформацію, необхідно на декілька секунд піднести камеру смартфона з установленою програмою до його зображення. Програма дешифрує, а зчитану інформацію можна зберегти на пристрої або ж перейти за покликанням [66, с. 16].

Створити QR-код для URL-адреси веб-сторінки досить просто. Необхідно перейти на онлайн-ресурс для створення QR-кодів (серед українських та українськомовних можна виділити ua.qr-code-generator.com, qrcodes.com.ua, www.qr-code.com.ua), у вікно QR-генератора (веб-сервісу) ввести дані, після чого автоматично згенерується QR-зображення, яке можна завантажити і використати в необхідному контексті. Коди можна зберігати як графічне зображення у форматах *jpeg*, *png*, *tiff*, *svg*, *eps*, *pdf*. Окремі генератори дозволяють обирати колір, розмір, рівень корекції помилок і деякі інші додаткові параметри [5].

Наприклад, QR-код для переходу на сторінку «Словника української мови». Просканувавши код, усі студенти мають можливість швидко отримати доступ до словника і скористатись ним на занятті української мови (рис. 2.3).

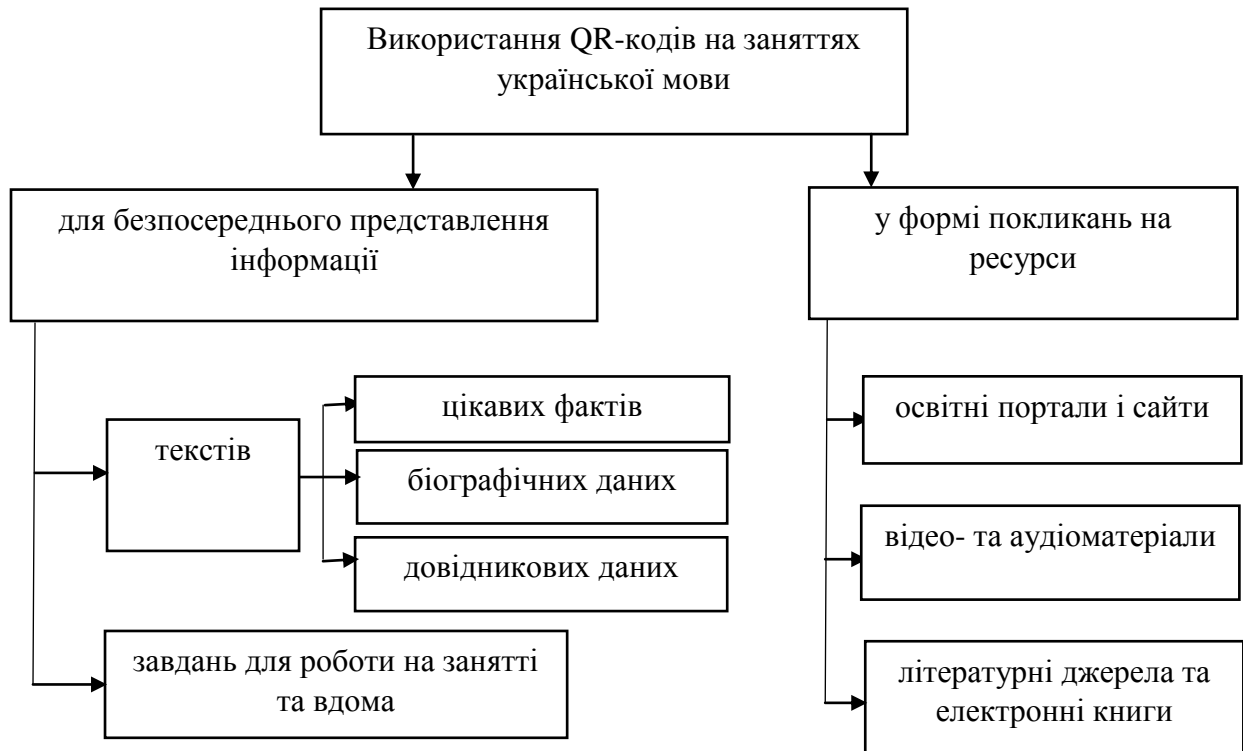
Рис. 2.3. QR-код сторінки «Словника української мови»

Відомо, що найкраще засвоюються знання, здобуті самостійно, мають зв'язок із практичною діяльністю, застосовуються у власному досвіді. Тому під час організації на занятті пізнавальної діяльності студентів важливе місце посідають форми самостійної організації роботи. Технологія QR-кодування дозволяє швидко і доступно повідомити здобувачам вищої освіти список літератури, а також – покликання на електронні ресурси з довідниками, посібниками, науковою та науково-популярною літературою згідно з матеріалом, що вивчається на занятті. Ця технологія дозволяє створити ресурс для організації проєктної діяльності студентів із покликаннями на джерела інформації. Досвід роботи під час практики призвів до виокремлення в моделі навчання української мови у закладах вищої освіти двох основних варіантів використання QR-кодів (рис. 2.4).

Отже, викладач за допомогою QR-кодів може урізноманітнити освітній процес. Зокрема, використовуючи QR-код як:

- елемент квест-заняття;
- елемент гри;
- інструмент для прискорення поширення інформації;
- інструмент звітності роботи студентів;
- елемент домашнього завдання;
- елемент самоперевірки виконаного завдання;

- QR-вікторина;
- елемент уявної екскурсії або подорожі.

Рис. 2.4. Прийоми використання QR-кодів на заняттях української мови

Розробивши систему дидактичних матеріалів у формі такого нетрадиційного засобу навчання, можна залучити здобувачів вищої освіти до активної навчально-пізнавальної діяльності завдяки новизні викладання навчального матеріалу, привернути увагу студентів до освітнього процесу, зробити його більш захопливим.

Робота з використанням технології QR-кодування в навчанні української мови дозволяє зробити висновок, що вона є ефективною за умови поєднання з традиційними методами й сприяє якісному формуванню вмінь і навичок студентів, дозволяє реалізувати ідеї індивідуалізації та диференціації навчання, що є основними завданнями сучасної системи освіти України.

2.3. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці здобувачів вищої освіти

Соціальні мережі є невід'ємним складником медійної освіти, оскільки сьогодні важко знайти людину, яка б не використовувала мережеві соціальні сервери. Соціальні мережі використовувалися для спілкування й розваг, але сьогодні ситуація кардинально змінилась – вони стали повноцінним інструментом для активізації різних сфер діяльності людини (бізнесу, освіти, розвитку особистісних якостей). Причина полягає в наявності цільової аудиторії, зацікавленої в досягненні конкретної мети (бізнесу, навчання, розвитку тощо) та можливості безпосередньо спілкуватися із людьми в умовах реального часу. Відтак станом на січень 2021 року згідно зі звітом «Digitalin 2021» міжнародного агентства Wearesocial, що спеціалізується на дослідженнях у сфері медіа, в Україні проживає 44,26 млн. осіб. З них 58 % населення користуються Інтернетом (22,79 млн. осіб), мобільним інтернетом – 19,7 млн. українців, соціальними мережами – 34 % (23 млн.). За допомогою мобільного телефону в соціальні мережі заходять 22% населення, а саме – 9,5 млн. осіб [83]. Здобувачі вищої освіти більшість часу проводять за комп'ютерами, планшетами, телефонами в пошуках різної інформації: освітньої, наукової, розважальної тощо. Найбільше часу студентство приділяє соціальним мережам.

Викладач нового покоління, щоб залишатися актуальним, сучасним і цікавим джерелом якісних освітніх знань, змушений йти в ногу з часом і залучати до прийомів навчання сучасні медійні технології. Інтерфейс соціальних мереж дозволяє завантажувати контент різного формату: текстові документи, графіку, зображення, відео, звукові файли, а також обговорювати їх з іншими користувачами, вступати у дискусію, активно засвоювати інформацію.

Питанням дослідження соціальних мереж, їх сутнісної ролі в житті людини займається широке коло науковців, зокрема В. Буряк, Ю. Вернік, С. Данилюк, М. Згуровський, М. Кастельс, С. Паринов, В. Попик, О. Прогнімак,

О. Сакалюк, М. Соколова тощо. Аналізуючи проблему використання соціальних мереж в освітньому середовищі, спостерігаємо тенденцію до звуження кола науковців, які приділяють увагу цьому питанню. З-поміж авторів, що досліджують питання сутнісної ролі віртуального простору в роботі освітян відносимо О. Власенка, І. Костікову, Г. Кучаковську, С. Мигович, Г. Нестеренко, М. Радченко, Н. Тверзовську, О. Тишкову, Н. Шульську, А. Яцишин. Важливим є зарубіжний досвід (Дж. Ауді, П. Бато, Н. Барнс, А. Лескаульт, Д. Марціал тощо). Зокрема, Ю. Дюлічева звернула увагу на специфіку використання соціальних мереж у коледжах та університетах США [14]. Проте, незважаючи на значну кількість публікацій із цієї проблематики, недостатньо висвітленим залишається питання використання соціальних мереж у роботі зі студентами України в закладах вищої освіти.

Ф. Майнаєв дає таке визначення соціальним мережам: «Соціальні мережі – потужні в технологічному плані Інтернет-ресурси, медійні середовища. Вони значно розширюють можливості подання інформації, а також роботи з нею, дозволяючи розміщувати, прослуховувати аудіозаписи, переглядати відео, коментувати, використовувати додаткові сервіси – ігри, голосування, дошки графіті тощо» [27].

На нашу думку, наявність публічних соціальних мереж із відкритим доступом та закритих (лише для співробітників окремої організації або студентів окремого закладу вищої освіти, факультету, групи) сприяє покращенню освітньої функції та формуванню соціабельності – почуття невимушеності під час комунікативної діяльності, в основі якого знаходиться почуття довіри, можливість задати питання анонімно [33, с. 89].

Звертаємо увагу на те, що у часи глобальних технологічних, комунікаційних і комп'ютерних технологій, заклади вищої освіти мають спрямувати свій навчальний потенціал не лише на отримання студентами певної суми знань, умінь і практичних навичок, а й сприяти всебічному їх розвитку, забезпечити конкурентоспроможність на ринку праці. Це неможливо без залучення до освітнього процесу новітніх засобів навчання, тому

актуальним є використання медійноосвітніх технологій, Інтернету й соціальних мереж. Це надає здобувачам вищої освіти можливість отримувати первинну інформацію та перебувати в режимі постійної консультації з різними джерелами інформації під час виконання самостійних завдань. У ролі консультантів можуть виступати як викладачі, так і найкращі студенти, що збільшує відсоток довіри, невимушеності в спілкуванні. До того ж надання бонусів студентам-експертам мотивуватиме їх до глибшого вивчення матеріалу, закріплення знань та його розповсюдження серед однокурсників.

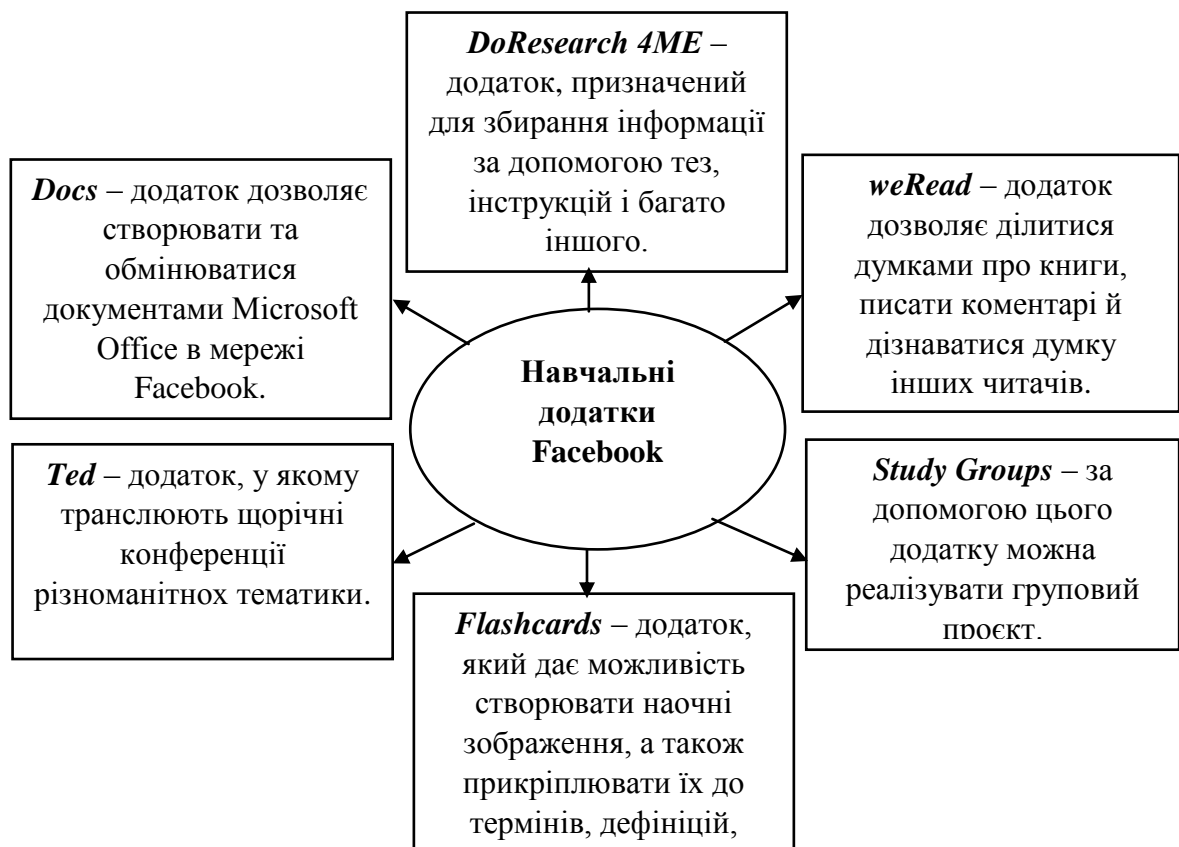
Згідно зі звітом «Digitalin 2021» міжнародного агентства Wearesocial уже багато років поспіль найпопулярнішою соціальною мережею світу є Facebook. Станом на січень 2021 року ця мережа нараховує понад 2,7 мільярда користувачів. На другому місці залишається YouTube – більше ніж 2 мільярди користувачів, далі – Telegram та Instagram. TikTok посідає сьому позицію, а Twitter – шістнадцяту [83]. Вважаємо за доцільне детально проаналізувати кожен з вище зазначених соціальних мереж.

Facebook, на нашу думку, варто розглядати як ефективну соціальну мережу для навчання, адже вона має більш розширений навчальний функціонал порівняно з іншими соціальними мережами, що дає змогу здобувачам вищої освіти та викладачам виконувати більш різноманітну й плідну навчальну роботу.

Останнім часом зазначена компанія приділяє особливу увагу освіті. Багато закладів вищої освіти використовують засоби й навчальні додатки Facebook для публікації новин, спілкування, збирання та поширення потрібної інформації, залучення абітурієнтів, здійснення наукової діяльності. Окрім того, викладач може створити власну групу для роботи зі студентами. Він наповнює навчальний контент – завдання, опитування, голосування, тести, дискусійний форум, відео контент, різноманітні зображення, публікації й навчальні пости. Здобувачі вищої освіти в будь-який час мають доступ до навчального матеріалу, можуть в онлайн-режимі коментувати публікації, висловлювати власну позицію стосовно того чи того питання, аналізувати

думки інших учасників групи, взаємодіяти з ними. Водночас, викладач має власні переваги, наприклад, він може одночасно викладати навчальний матеріал декільком групам студентів, надавати додатковий матеріал (наприклад, у формі інтернет-мемів, хмар слів, інтелектуальних карт), який не є плановим у навчальний час. Тобто навчальний матеріал стає більш доступним, подана інформація – набагато цікавішою та різноманітнішою завдяки мережі Facebook та її навчальним додаткам.

Facebook пропонує низку додатків, які студенти й викладачі можуть використовувати на заняттях різних дисциплін, зокрема під час вивчення української мови (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Навчальні додатки Facebook для використання на заняттях з української мови

Виділяємо такі напрями використання соціальної мережі Facebook:

- групове навчання (для роботи студентів із викладачем у академічних міні-групах);
- індивідуальне навчання (для самоосвіти);

- випадкове навчання (для несвідомого пізнання нової та корисної інформації в межах конкретної навчальної дисципліни);
- внутрішньоуніверситетське навчання (для інформування щодо функціонування закладу вищої освіти та заходів, пов'язаних із цим);
- зовнішньоуніверситетське навчання (для спілкування між учасниками конференцій, олімпіад, змагань, семінарів, таборів, гуртків тощо, що дозволяє не тільки створити позитивний емоційний клімат заходів, а й підвищити якість їхнього проведення) [78, с. 158].

Попри те, що найбільшу популярність сьогодні отримав Facebook, молодь надає перевагу Instagram – соціальній мережі, що використовує як публікації фотографії або відеозаписи, до яких можна додавати дописи, коментарі, хештеги для популяризації [80, с. 274]. Переконані, що Instagram можна використовувати не лише для розваг, а й для навчання. Наводимо такі пропозиції до використання цієї соціальної мережі на заняттях української мови:

- *Експрес-уроки.* Зокрема як відео в «розповідях». «Розповідь» – коротке відео або зображення, що зникає з етеру впродовж доби, але за бажанням його можна закріпити під інформацією в профілі, створюючи тематичні підбірки. Наприклад, викладач української мови може записувати експрес-уроки для підвищення культури мовлення здобувачів вищої освіти та ознайомлення їх зі складними випадками слововживання.
  - *Тематичні дописи.* У разі, коли викладач не має можливості знімати відео, він може створювати тематичні дописи, наприклад, пояснення різних тем із дисципліни, як-от: «Складні випадки узгодження числівників з іменниками».
  - *Есе.* Написання допису до публікації у формі есе. Теми можуть бути довільними, відповідно до того, про що хочуть написати і з чим поділитися на своїй сторінці студенти.
  - *Тренувальні тести.* У «розповідях» є функція створення тестів із варіантами відповідей, де після натискання на певний варіант одразу

дізнаєшся правильну відповідь. Учителька української мови Дарина Куц, наприклад, створює тести для підготовки до ЗНО [65].

- *Самостійні роботи.* У «розповідях» можна створювати форму з відкритими питаннями, відповіді на які надходитимуть власнику сторінки в приватні повідомлення. Цю функцію пропонуємо застосовувати для короткої самостійної роботи або для отримання зворотного зв'язку від студентів.

Instagram має низку специфічних особливостей, що відрізняє її від інших соціальних мереж. Для результативності роботи в Instagram потрібно дотримуватись певних правил і тенденцій. Окрім того ця соціальна мережа надзвичайно швидко й систематично покращує свої функції. Відтак аби досягти ефективності у просуванні власного контенту, потрібно постійно досліджувати та аналізувати інструменти популяризації.

Переконані, що Instagram не замінить повноцінного навчання. Але він може допомогти викладачу подолати виклики сьогодення: зрозуміти, як живуть та мислять студенти, щоб адаптувати навчальну програму до їхніх потреб і можливостей, щоб контент, який педагог генеруватимете в цій мережі, був легким для сприймання й коротким.

На заняттях української мови в закладах вищої освіти ефективним буде використання соціальної мережі YouTube, що є джерелом різноманітного й актуального відеоконтенту і має добре організовану систему пошуку для швидкого знаходження потрібного відео. YouTube раніше вважався передусім відеосервісом для перегляду музичних кліпів і платформою для б'юті- й фітнесблогерів. Утім, наразі ця соціальна мережа перетворилася на могутній інструмент впливу на політику й інші сфери суспільного життя. Зокрема, сьогодні YouTube здійснює великий вплив і на галузь освіти.

Завантаження відео з YouTube відеохостингом не підтримується, проте є значна кількість онлайн-сервісів, додатків до браузера, програм, які допоможуть завантажити потрібне для використання на заняттях відео. Навчальне відео можна використовувати й безпосередньо з самого сайту youtube.com, але це вимагає наявності швидкого і гарантованого інтернет-

підключення, а також відсутності реклами у відео. Використання наукових текстів, літератури, мистецтва, а також програмного забезпечення, регулюється авторським правом, яке забороняє використання об'єктів авторського права без згоди правовласників. Утім, для цілей освіти передбачене обмеження авторських прав. Дане обмеження зафіксоване в законі України «Про авторське право і суміжні права»: «Допускається використання [об'єктів авторського права] без згоди правовласників, якщо відтворення зазначених об'єктів здійснюється виключно з метою навчання» [54].

Наприклад, студенти можуть переглядати в YouTube відеозаписи виступу П. Гриценка на засіданні Конституційного суду України, до Міжнародного дня захисту рідної мови (<https://www.youtube.com/watch?v=qa1a4pqPfo4>) та аналізувати вербальні й невербальні засоби комунікації. Цікавими для здобувачів вищої освіти будуть лекції І. Фаріон. «Основи культури мовлення» (https://www.youtube.com/results?search_query=лекція+ірина+фаріон) та В. Житника «Норми сучасної української літературної мови» (https://www.youtube.com/watch?v=xukV_qchhuw), на яких порушуються актуальні питання правопису, взаємин між мовою і людиною, мовою і нацією, мовою і державою. Після перегляду лекцій, варто організувати дискусію (наприклад, з теми «Доцільність вживання діалектів»), або ж обговорити ключові моменти за допомогою прийому «Мікрофон». Ознайомлення із такими медійними текстами сприятиме формуванню критичної медійної грамотності студентів.

Після перегляду запропонованих викладачем відео на YouTube (наприклад, відеоблогів відомих людей) студенти аналізують медійні тексти стосовно застосування мовних засобів створення образності; знаходять іншомовізми (ненормативну лексику, застарілі слова, сленгізми, жаргонізми), обґрунтовують їхню доцільність й пропонують (за змоги) питомо українські слова.

Для творчих студентів можна запропонувати створити свій YouTube-канал, на якому розміщувати власні медійні тексти різноманітного змісту:

цікавинки української мови, опитування пересічних громадян щодо знання правил української мови, також відеоуроки, експрес-уроки, вебінари, доповіді тощо. Такі завдання сприятимуть осмисленому засвоєнню матеріалу, розвитку креативності та творчості.

Продукування медійних текстів стане ефективним методом перевірки здатності студента до публічної комунікативної діяльності й засобом виявлення рівня сформованості культури мовлення студента. Наприклад, у процесі засвоєння теми «Риторика як мистецтво публічного мовлення» студенти отримують завдання підготувати й завантажити в YouTube доповідь на заздалегідь визначену тему (надати доступ можна лише учасникам групи та викладачеві). Виступ кожного студента супроводжується аналізом змістовного, структурного і мовленнєвого аспекту.

Іншою соціальною мережею, що вирізняється популярністю серед студентів, є Telegram. Основними джерелами інформації тут виступають освітні інформаційні канали й чат-боти, що можуть використовуватись як персональні наставники. В Telegram є цікаві канали для вивчення та вдосконалення української мови, до яких можуть долучитися всі охочі студенти. Наприклад, «Українська мова» – інформація про типові помилки в наголосі, виборі слів і висловів; «Плекаймо мову» – не тільки правила й роз'яснення щодо правопису, а також цитати про мову; «Correctarium» – розбори типових помилок, поради від фахівців-мовознавців, які ознайомлюють, зокрема, з новим правописом (надто зараз, після затвердження нової редакції Українського правопису, цей канал допомагає запам'ятати нововведення); «Українські фразеологізми» – питомі українські сталі вислови.

Застосунок ТікТок вийшов на міжнародний ринок у 2018 році та набув популярності серед молоді. Ідея ТікТок – створення коротких відеороликів із музичним супроводом. Простежується надмірне захоплення цією платформою, тому радимо не забороняти студентам користуватися нею в закладі вищої освіти, а використати її переваги в навчанні. Наприклад, студенти працюють індивідуально або в командах, для створення відеоконтенту, який демонструє

їхнє розуміння певної теми. Розміщують завдання в закритій групі, викладач оцінює розуміння матеріалу студентами й креативність його подання. Результати обговорюються офлайн або в коментарях під відео. Важливо переконатися, що здобувачі вищої освіти на занятті не відволікаються на перегляд сторонніх відео. Простіший варіант застосування TikTok викладачем – зйомка відео з короткими поясненнями ключових моментів тем. Студенти можуть переглядати відео необмежену кількість разів і добре запам'ятати інформацію.

Twitter – ще один різновид соціальної мережі, що містить інструмент мікроблогінгу, заснований на технології Web 2.0. Схема здобуття студентом повідомлення-відповіді на повідомлення-питання, що розміщене в Twitter, представлена на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Схема взаємодії студентів у соціальній мережі «Twitter»

Для того щоб спілкування у Twitter було спрямоване на навчання, як бачимо на схемі, від повідомлення-питання, яке розмістив студент у Twitter, до отримання ним кінцевої відповіді, викладач повинен брати неперервну активну участь, зокрема: до появи повідомлення-питання викладач формулює задачу перед студентом та множини повідомлень-відповідей; залучає одногрупників до обговорення питання і допомагає знайти групи релевантних користувачів, наприклад, фахівців-практиків; на етапі аналізу отриманих відповідей і усунення протиріч викладач спрямовує студента на ухвалення правильного рішення [21, с. 280].

Посутніми є завваги А. Попович щодо вартісного значення навчання здобувачів вищої освіти ефективної медійної комунікації й способів

дотримання мережевого спілкувального етикету, що в подальшому посприє вихованню мовного смаку, формуванню толерантного спілкування й якнайбільшого врахування терапевтичних можливостей українського слова. Дослідниця пропонує використовувати вправи, які сприятимуть цьому. Наприклад, студенти можуть дібрати приклади спілкування (на вибір – між друзями, одногрупниками, підлеглим і керівником, людей різного віку тощо) в будь-якій соціальній мережі й проаналізувати їх стосовно дотримання етикету спілкування. Особливу увагу здобувачам вищої освіти варто звернути на мовні засоби вираження поваги / неповаги до співбесідника, ввічливості, національних аспектів добропристойності, а також словесні форми вітання, прощання, вибачення, запрошення, побажання тощо. Студенти визначають рівень дотримання мовного етикету, аналізують культуру спілкування [49, с. 325].

Ефективними також є різноманітні дискусії, наприклад, опрацювання й обговорення статей у фахових часописах: Є. Кулик «Культура віртуального спілкування»; О. Тищенко «Первинна самопрезентація співрозмовника в Інтернет-спілкуванні: мовний аспект», «Стиль мови Інтернет-спілкування в Національному корпусі української мови», «Мова інтернет-спілкування: стиль, норма, освіта»; Л. Харчук «Мережевий мовленнєвий етикет в умовах сучасної комунікації» тощо.

Отже, особливістю використання соціальних мереж в освітній діяльності закладу вищої освіти є залучення здобувачів до участі в спільнотах та групах, які є інструментом взаємодії між студентами, викладачами й колегами, адже соціальні мережі надають можливість об'єднуватися навколо розв'язання певного завдання, яке може виникнути під час навчання, можливість самоаналізу, наявність можливості самонавчання за підтримки однодумців. У цьому ми вбачаємо необхідність їх використання у процесі роботи зі здобувачами вищої освіти.

2.4. Виявлення мовних помилок у медійних текстах та їх редагування як ефективний спосіб перевірки засвоєного матеріалу

Для сучасного покоління здобувачів вищої освіти візуалізація та медійна основа заняття є обов'язковими вимогами, а не лише актуально-модними цікавинками. Використання медійних текстів (реклам, оголошень, білбордів, кінофільмів, телепередач, звукозаписів тощо) на заняттях української мови збагачує методику викладання, дає можливість розробляти нові методичні прийоми навчання й приваблює студентів новизною та актуальністю.

Українська реклама сьогодні має один суттєвий недолік – мовні помилки. У рекламних текстах часто трапляються запозичені з російської мови слова й словосполучення, лексичні кальки, орфографічні, синтаксичні, пунктуаційні, стилістичні та інші види помилок. Викликає занепокоєння те, що мовна неграмотність реклами найчастіше залишається непоміченою більшістю населення, через що споживачі інформації сприймають наявні помилки як норму. Але, як зазначають психологи, завдяки непомітному впливу на споживача реклама особливо запам'ятовується, викарбовується у підсвідомості й створює помилкову модель мовлення. Через такі деструктивні тенденції загальний рівень освіченості, культури мови знижується, а неграмотність у повсякденному спілкуванні перестає вважатися осудною. Свого часу суголосно висловився І. Огієнко, стверджуючи, що читачі газет «переймають її [газети] мову, свідомо чи несвідомо, і часописна мова розповсюджується... величезна сила впливу газетної мови на вироблення культури мови літературної...» [35, с. 260]. Тому мова сучасних медіа потребує пильної уваги.

Відтак аналіз реклами або ролика відеореклами може стати одним із завдань на занятті української мови. Пропонуємо студентам знайти помилки одразу після прочитання або перегляду, активізуючи так уважність здобувачів вищої освіти, їхнє мислення й засвоєний матеріал. Для мотивації студентів варто організувати своєрідне змагання на швидкісне знаходження помилок. Пропонуємо завдань подаємо в додатку В.

Пошук і розпізнавання помилок можна здійснювати не лише в рекламі. Ефективними будуть завдання, в яких студентам необхідно підготувати добірку знайдених мовних помилок в Інтернеті, оголошеннях, газетах, журналах, на білбордах, сфотографувавши або зробивши скриншоти; вирізнити види помилок, проаналізувати їх; зредагувати медійні тексти й представити їх у формі електронної презентації, або ж, наприклад, підготувати колективний дослідницький проєкт «Стилістична організація медійних текстів».

Завдяки використанню джерел для пошуку помилок освітній процес стає більш динамічним і захопливим. Різноманітність завдань дає більше гарантій, що вивчений матеріал краще запам'ятається. Під час здійснення інформаційного пошуку треба застосовувати раціональні методи пошуку й використання аудіовізуальної й друкованої інформації.

Оскільки телебачення транслює в широкі маси не лише ідеї, але й культуру мови, то серйозні вимоги ставляться і до мовлення ведучих на телеканалах. Варто звернути увагу на те, що викладачу потрібно правильно підбирати телепередачі для виконання вправ на виправлення помилок. Адже найбільшу кількість помилок, можемо простежити не у випусках новин, де диктори читають підготований редакторами текст, а в ток-шоу, реаліті-шоу, або інтерв'ю, а надто якщо вони транслюють на телебаченні в прямому етері. Найцікавішими в цьому аспекті є програми, у яких беруть участь кілька спікерів. Здобувачам пропонуємо вибрати один із записів на власний розсуд і проаналізувати помилки. Одночасно вони отримують цікаву для себе інформацію.

Нам імпонує методика викладання А. Пройдакова, який пропонує на уроках української мови розглядати тексти пісень сучасних українських естрадних виконавців, шукати в них лексичні та граматичні помилки. Він переконаний у тому, що інтегрувати у викладання сучасну культуру – нескладно, але ефективність від такого навчання зростає [81]. Використання пісень на заняттях української мови передбачає передусім зміщення акцентів із теоретичного на практичний підхід до навчання, а також урізноманітнення

видів освітньої діяльності студентів, активізацію їхньої уваги, пам'яті, спостережливості. До того ж аналіз помилок у вимові та слововживанні в прослуханому уривку пісні передбачає її усвідомлення, а отже студенти оволодівають орфоепічними навичками й умінням розпізнавати мовні явища в потоці мовлення .

Отже, використання прийому конструювання медійного тексту як дидактичного матеріалу забезпечує розвиток творчих здібностей студентів і водночас дозволяє сформулювати низку завдань, спрямованих на аналіз мовної структури й мовленнєвої правильності текстового матеріалу, пошук, класифікацію та усунення мовних помилок. Серед таких завдань виокремлюємо:

1) анонсування власного медійного продукту (оголошення, реклами, презентації) з дотриманням правил організації інформації в публічному мовленні й поєднанням цих вимог із дотриманням мовним нормам, перевірці сумнівних випадків за допомогою довідкової літератури;

2) віднайдення помилок у медійному тексті, презентованому іншими здобувачами вищої освіти, визначення способів їхнього усунення з покликанням на відповідну норму сучасної української літературної мови;

3) відстеження та класифікація мовних помилок в теле- та радіо рекламі з наданням пропозицій щодо їх виправлення;

4) підбір якісного або неякісного щодо мовного відношення медійного продукту шляхом вилучення його з масмедійного потоку професійно-орієнтованої інформації (оголошень, новин, реклам, анонсів тощо).

Висновки до другого розділу. Доцільність використання візуалізації навчальної інформації зумовлена необхідністю врахування когнітивних особливостей сучасного покоління студентів, а також потребою ємного подання навчального матеріалу у формі, найбільш зручній для його сприймання, розуміння, засвоєння, запам'ятовування. Доведено, що використання сучасних технологій візуалізації (скрайбінг, інтелектуальні карти,

«хмари слів», інтернет-меми та ін.) в освітньому процесі створює передумови для підвищення якості й результативності навчання. Візуальна фасилітація в режимі реального часу дає змогу ефективно утримувати фокус уваги здобувачів вищої освіти на ключових моментах навчального матеріалу, відкриває нові перспективи для реалізації провідних принципів у навчанні. Водночас, візуалізація є потужним дидактичним інструментом, застосування якого повинно бути стратегічно вмотивованим, педагогічно доцільним, методично підкріпленим.

Використання соціальних мереж у викладанні української мови доводить його позитивну роль у формуванні ефективної інформаційної середовища для успішного спілкування між викладачем і групою студентів.

У процесі впровадження медійних освітніх технологій здобувачі вищої освіти навчаються культурі спілкування в медіа, інтерпретують, аналізують і оцінюють медійні тексти, виправляють мовні помилки, засвоюють форми самовираження за допомогою медійної техніки, розвивають інформаційну культуру тощо.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Зміст і структура експериментально-дослідного навчання за розробленою методикою

Перевірка ефективності теоретичних положень дослідження, обґрунтованих у попередніх розділах кваліфікаційної (дипломної) роботи, передбачає організацію й проведення експериментально-дослідної роботи.

Попередня підготовка з планування експериментально-дослідного навчання спрямовувалася на з'ясування прогнозованого результату, мети й завдань експериментальної роботи; місця (закладу вищої освіти) й учасників експерименту; етапів проведення дослідження; змісту експериментальної роботи; методів й умов проведення педагогічного експерименту; якісної характеристики учасників експерименту; показників, критеріїв і рівнів оцінювання результатів дослідження; процедури обробки й інтерпретування отриманих даних.

Прогнозований результат експериментального навчання української мови за методикою застосування медійноосвітніх технологій – покращення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти знань, умінь та навичок із української мови, підвищення успішності навчання, сформованість у студентів базових понять із галузі медійної освіти, розвиток медійної грамотності.

Основна мета експерименту – перевірка ефективності методики застосування медійноосвітніх технологій в процесі навчання української мови й підтвердження достовірності **гіпотези**, яка ґрунтувалася на припущенні про залежність ефективності навчання української мови від зв'язку навчальних і медійноосвітніх завдань, оптимального добору форм і методів навчання засобами медійноосвітніх технологій, організації коректної роботи з медійним текстом та пропонованою системою вправ, правильного спрямування медійного

продукту, систематичності його використання, готовності викладачів до імплементації медійної освіти в навчання.

Відповідно до мети й загальної гіпотези дослідження **провідними завданнями** експериментального дослідження вважаємо:

1. Виявлення початкового рівня знань, умінь і навичок із української мови здобувачів вищої освіти.
2. Розроблення й обґрунтування педагогічних умов реалізації методичної системи навчання української мови із використанням засобів медійноосвітніх технологій.
3. Визначення ефективних медійноосвітніх технологій, системи вправ і завдань із української мови для закладів вищої освіти.
4. Розроблення системи вправ, спрямованих на розвиток лінгвістичної креативності, медійної, інформаційно-комунікаційної й естетичної культури студентів, стилістичного чуття й мовної гнучкості.
5. Перевірка ефективності розробленої методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій здобувачів вищої освіти.
6. Опрацювання й аналіз результатів експериментального навчання.
7. Корегування теоретичних і методичних рекомендацій щодо навчання української мови із застосуванням медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти.

Організуючи експериментальну роботу, ми брали до уваги, що розроблення методики навчання української мови з використанням медійноосвітніх технологій здійснюватиметься на засадах особистісно зорієнтованого й діяльнісно-компетентнісного підходів шляхом використання системи методів навчання в закладах вищої освіти, упровадження системи вправ, застосування медійноосвітніх технологій навчання, спрямованих на набуття студентами медійної компетентності.

Важливим теоретико-практичним підґрунтям змісту експериментально-дослідного навчання є застосування загальнодидактичних (науковості, систематичності й послідовності, наступності й перспективності, зв'язку

навчання з життям та ін.) та спеціальних принципів: міждисциплінарного інтегрування, формування стійкої мотивації до оволодіння лінгвістичними вміннями, запровадження аналізу медійних текстів, текстоцентризму, розвитку критичного мислення, естетичної вартості медійних текстів, мотиваційного забезпечення освітнього процесу, міцності й дієвості навчання.

Зазначені принципи та сучасні підходи до навчання здобувачів вищої освіти української мови, покладені в основу експериментальної методики, окреслено, науково обґрунтовано, а також визначено методичні шляхи реалізації їх у п.1.1 та 1.3 кваліфікаційної роботи.

Дослідно-експериментальну роботу проведено на базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. До експериментального навчання залучалися студенти першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти спеціальностей 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) та 035 Філологія (Українська мова і література) під час викладання дисципліни «Стилістика української мови» та «Стилістика і культура української мови».

Дослідження проведено поетапно впродовж 2019–2021 рр. (табл. 3.1). На першому (підготовчому) етапі педагогічного експерименту (2019-2020 н.р.) теоретично осмислено тему, проаналізовано наукову літературу з психології, психолінгвістики, педагогіки, медійної дидактики, лінгводидактики, лінгвістики; узагальнено досвід навчання української мови в закладах вищої освіти, зокрема розглянено навчальні й робочі програми дисципліни «Стилістика української мови». На цьому етапі визначено й конкретизовано вихідні положення, об'єкт, предмет, гіпотезу, завдання й методи дослідження, розроблено методику констатувального етапу експерименту.

Другий (констатувальний) етап педагогічного експерименту (2019 – 2020 н.р.) передбачав осмислення гіпотези дослідження, розроблення критеріїв і показників експериментального навчання, рівнів готовності студентів до сприймання медійноосвітніх технологій під час вивчення стилістики української мови, проведення діагностики й проміжних зрізів для виявлення

рівнів сформованості знань, умінь і навичок із української мови.

Таблиця 3.1

Етапи педагогічного експерименту

№ з/п	Етап експерименту й термін реалізації	Зміст етапу	Методи наукового дослідження
1.	Підготовчий етап (2019–2020 н.р.)	<ul style="list-style-type: none"> • теоретичне осмислення теми наукового дослідження; • аналіз наукової літератури з психології, психолінгвістики, педагогіки, дидактики, медійної дидактики, лінгводидактики, лінгвістики; • розгляд навчальних і робочих програм дисципліни «Стилістика української мови»; • визначення й конкретизування вихідних положень, об'єкта, предмета, гіпотези, завдань й методів дослідження; • розроблення методики констатувального експерименту. 	<ul style="list-style-type: none"> • вивчення наукової літератури, нормативних, розпорядчих та інструктивно-методичних документів; • аналіз, синтез, індукція, дедукція, класифікація, систематизація, порівняння, узагальнення й інші.
2.	Констатувальний етап (2019-2020 н.р.)	<ul style="list-style-type: none"> • осмислення гіпотези дослідження; • проведення діагностики й проміжних зрізів для виявлення рівнів сформованості знань, умінь і навичок зі стилістики української мови; • анкетування студентів; • вибір контрольної та експериментальної груп. 	<ul style="list-style-type: none"> • спостереження за освітнім процесом у закладі вищої освіти; • опитування, бесіди, анкетування; • педагогічний експеримент; • статистичні методи.
3.	Формувальний етап (2020–2021 н.р.)	<ul style="list-style-type: none"> • апробування методичної системи навчання української мови з використанням медійноосвітніх технологій; • забезпечення відповідних 	<ul style="list-style-type: none"> • аналіз, синтез, індукція, дедукція, класифікація, систематизація, порівняння,

		<p>педагогічних умов для ефективного функціонування методичної системи навчання української мови та розроблення заходів щодо її реалізації;</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналіз динаміки формування лінгвістичних знань і вмінь студентів шляхом застосування медійноосвітніх технологій. 	<p>узагальнення й інші;</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостереження за освітнім процесом у закладі вищої освіти; • опитування, бесіди, анкетування; • педагогічний експеримент; статистичні методи.
4.	Контрольний етап 2020–2021 н.р	<ul style="list-style-type: none"> • перевірка ефективності запропонованої методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій; • визначення рівня знань, умінь і навичок студентів за результатами експериментального навчання; • проведення кількісно-якісного аналізу здобутих результатів формувального експерименту; • узагальнення результатів дослідження; • формулювання висновків щодо експериментально-дослідного навчання. 	<ul style="list-style-type: none"> • аналіз, синтез, індукція, дедукція, класифікація, систематизація, порівняння, узагальнення й інші; • спостереження за освітнім процесом у закладі вищої освіти; • тестування; • оцінювання; • статистичні методи.

Розроблений банк тестових завдань для здійснення комплексного опитування та тестування на цьому етапі дозволив нам визначити рівні сформованості у студентів готовності до сприймання медійноосвітніх технологій: виявлення ставлення респондентів до процесу застосування медійних засобів під час навчання стилістики української мови в закладах вищої освіти.

Третій (формувальний) етап (2020 – 2021 н.р.) спрямовувався на доведення впливу визначених чинників на процес навчання стилістики

української мови в закладах вищої освіти. Тут застосовано спеціально розроблену методику навчання засобами медійноосвітніх технологій, спрямовану на підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу зі стилістики української мови здобувачами вищої освіти.

Четвертий (контрольний) етап дослідження (2020 – 2021 н.р.) пов'язаний із перевіркою ефективності запропонованої методики, зокрема визначенням рівня знань, умінь і навичок студентів за результатами експериментального навчання, проведенням кількісно-якісного аналізу здобутих результатів формувального етапу експерименту. На цьому етапі узагальнено результати дослідження, сформульовано висновки, які загалом підтвердили гіпотезу дослідження.

У процесі експериментального навчання було використано теоретичні, емпіричні й статистичні методи педагогічного дослідження.

Отже, метою експериментально-дослідного навчання є перевірка ефективності застосування методичної системи навчання здобувачів вищої освіти стилістики української мови засобами медійноосвітніх технологій і підтвердження достовірності гіпотези. Визначено й докладно схарактеризовано завдання підготовчого, констатувального, формувального й контрольного етапів педагогічного експерименту.

3.2. Організація констатувального етапу педагогічного експерименту

Мета констатувального етапу експериментально-дослідного навчання:

1) проаналізувати й охарактеризувати рівень сформованості у студентів різних аспектів медійної грамотності, зокрема визначити їхню готовність до взаємодії з медійними засобами на занятті зі стилістики української мови (грамотний пошук навчальної інформації, її критична оцінки; створення й поширення медійних текстів у соціальних мережах тощо) за допомогою анкетування;

2) визначити рівень знань і вмінь студентів зі стилістики української мови, від якого відбудуватиметься подальший моніторинг перебігу

експериментальної роботи шляхом виконання діагностувальних завдань.

Для з'ясування готовності здобувачів вищої освіти до застосування медійноосвітніх технологій на заняттях зі стилістики української мови в закладі вищої освіти на констатувальному етапі експериментального дослідження проведено анкетування (анкети подано в додаткові Г).

Вибір цього методу був зумовлений необхідністю одержання інформації відповідно до змісту дослідження, а саме: виявлення ставлення респондентів до процесу застосування медійних засобів під час навчання української мови, аналіз позитивних моментів та недоліків медійноосвітнього простору, розроблення методики застосування медійноосвітніх технологій у професійній підготовці студентів. Напіввідкрита анкета передбачала різноманітні запитання: виявлення рівня обізнаності в основних поняттях, термінології медійної освіти; особливостях використання медійноосвітнього контенту в освітньому процесі з метою особистісного розвитку; аналіз позитивних моментів та недоліків медійноосвітнього простору; ставлення студентів до пропозицій щодо вивчення дисципліни шляхом інтегрування з медійноосвітніми технологіями.

Анкетування студентів сприяло виявленню в них бажання ширше використовувати можливості сучасних засобів медійних технологій в освітньому процесі для підвищення рівня медійної грамотності. Під час підготовки до практичних занять студенти найчастіше користуються пошуковими сайтами мережі, де розміщено навчальні підручники й посібники, рідше опрацьовують періодичні джерела відповідно до напрямку підготовки, майже зовсім не переглядають навчально-пізнавальні програми телебачення, оскільки не знають про їх існування. Спостерігається несформованість у студентів уміння критично сприймати інформацію, отриману з різних медійних ресурсів.

На базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка проведено констатувальний зріз (діагностувальні завдання) зі студентами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) та 035 Філологія

(Українська мова і література).

Мета виконання діагностувальних завдань студентами освітнього ступеня «бакалавр» – установити початковий рівень знань і вмінь зі стилістики української мови. Перевірка переважно стосувалася сформованості в студентів умінь редагувати медійні тексти, знаходити у них мовностилістичні, лексичні, орфографічні та інші види помилок (додаток Г).

Завдання констатувального зрізу були трьох видів: тестові (з вибором однієї правильної відповіді, із зазначенням істинного або хибного висловлювання), редагування і написання медійного тексту. Тести стосувалися стилістичним тем, які вивчалися на заняттях української мови в закладах загальної середньої освіти, зокрема: особливості функційних стилів української мови (розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий): сфера використання, жанри, особливості мовних засобів; стилістичне використання засобів фонетики, лексикології, фразеології, словотвору, морфології, синтаксису в текстах художнього стилю, а також матеріалу засвоєного впродовж вивчення дисциплін-кореквізитів. Робота з медійним текстом базувалася на виправленні мовностилістичних, лексичних, граматичних та інших видів помилок та написанні допису в одній із соціальних мереж у формі есе.

Академічні групи студентів поділено на експериментальну групу (ЕГ) – 21 особа (ОПП «Середня освіта (Українська мова і література)») та контрольну групу (КГ) – 19 осіб (ОПП «Українська мова і література»). Рівень знань здобувачів зі стилістики української мови та сформованість медійної компетентності в цих групах спостерігався й зіставлявся до початку експерименту й після його завершення. Це уможливило порівняння вихідних і кінцевих характеристик методичної системи навчання стилістики української мови засобами медійноосвітніх технологій і дозволило висновкувати про її ефективність. Одержані під час експериментального навчання дані чітко фіксувалися й аналізувалися.

Здобувачі вищої освіти краще впоралися з тестовими завданнями, важчим

для них виявилось редагування, а надто написання медійного тексту (табл. 3.2).

Під час оцінювання редагування медійного тексту до уваги взято такі показники: знання норм сучасної української літературної мови (орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних, стильових й інших) й уміння визначати відхилення від норми; віднаходити й виправляти помилки різних видів, зокрема стилістичні; усувати неточні, двозначні висловлення; урізноманітнювати застосовані мовні засоби; забезпечувати мовну єдність функційного стилю; виявляти й усувати порушення логічних зв'язків у медійному тексті тощо.

Написані творчі роботи оцінювалися з огляду на: відповідність визначеній темі; наявність власних, аргументованих поглядів, особистого ставлення й авторських суджень; дотримуватися визначеної композиції, логічної єдності, зв'язності, цілісності й послідовності викладу думок; створювати ефект розмови; креативність і оригінальність стилю медійного тексту; чіткість, ясність, виразність думки; вдалий добір мовних засобів, різноманітна синтаксична будова висловлень, ступінь стилістичної довершеності; образність, емоційність, афористичність; грамотність (дотримання норм сучасної української літературної мови, наявність орфографічних, пунктуаційних, лексичних, граматичних і стилістичних помилок); єдність змісту і форми. Основним чинником у виставленні оцінки була стилістична грамотність і вияв креативних здібностей студентів.

Таблиця 3.2

Результати виконання студентами завдань констатувального зрізу (у %)

Групи \ Рівні	Високий	Достатній	Середній	Елементарний
Виконання тестових завдань				
КГ	10	32	42	16
ЕГ	5	33	43	19
Редагування медійного тексту				
КГ	5	16	47	37
ЕГ	0	10	52	38
Написання допису в соціальну мережу в формі есе				
КГ	5	22	47	26
ЕГ	5	24	42	29

Результати виконання студентами діагностувальних завдань констатувального зрізу зі стилістики української мови подано в табл. 3.3 і на рис. 3.1.

Таблиця 3.3

**Узагальнені показники написання студентами констатувального зрізу
(у %)**

Рівні Групи	Високий	Достатній	Середній	Елементарний
КГ	7	23	45	25
ЕГ	3	22	46	29

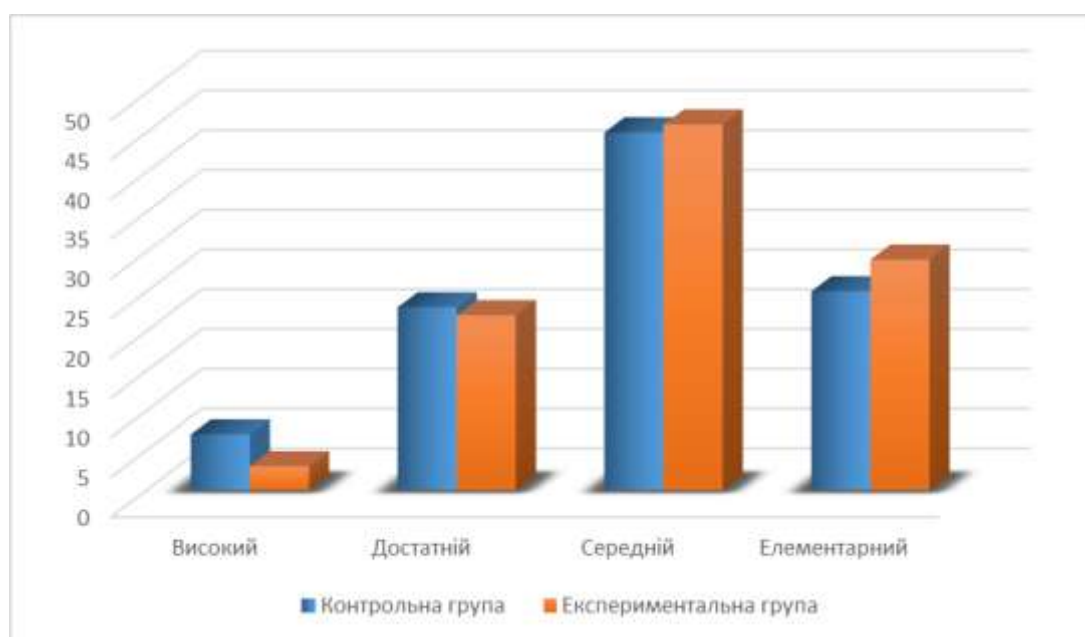

Рис. 3.1. Результати констатувального зрізу студентів

Аналіз результатів дослідного навчання, отриманих під час констатувального етапу педагогічного експерименту, дає підстави для таких висновків:

1. У здобувачів вищої освіти здебільшого переважає середній рівень знань, умінь і навичок зі стилістики української мови, зумовлений традиційно-консервативною системою навчання, усталеними підходами до проведення занять, недостатнім послугуванням сучасними технологіями навчання.

2. У здобувачів вищої освіти не сформоване цілісне уявлення про стилістичну систему української мови, відсутні міждисциплінарні аспекти в навчанні стилістики української мови.

3. Рівень медійної підготовки не повною мірою відповідає соціальному замовленню українського суспільства, сучасним освітнім перетворенням.

Отже, констатувальний етап експериментально-дослідного навчання підтверджує необхідність розроблення науково-обґрунтованої методики застосування медійноосвітніх технологій навчання стилістики української мови засобами, зорієнтованої на підвищення рівня стилістичної підготовки в умовах інноваційних освітніх перетворень.

3.3. Перебіг формувального етапу педагогічного експерименту

Програму експериментально-дослідного навчання було розроблено й реалізовано відповідно до освітньо-професійної програми дисципліни «Стилiстика української мови». Визначаючи теоретичні засади експериментального навчання, ми виходили з положення про індивідуалізацію та диференціацію навчання задля ефективного інтелектуального розвитку кожного здобувача вищої освіти, оптимізації освітнього процесу, активного типу навчання студентів, що зумовлює досягнення кожним із них найвищого саме для нього рівня здібностей, обдарованості, знань, умінь і навичок, психічних функцій, способів діяльності.

У процесі проведення експерименту перед викладачем ставилася вимога брати до уваги такі психологічні чинники, як потреби, мотиви, інтереси, інтелектуальний рівень здобувачів вищої освіти, спиратися на їхнє розвинене мовне чуття, асоціативне мислення, критичне сприймання медійних текстів, словесно-логічну, образну, оперативну види пам'яті.

Дослідно-експериментальне навчання проводилося за таких умов: 1) студенти експериментальної групи обов'язково проходили всі етапи формування стилістичної компетентності в процесі навчання курсу засобами медійних освітніх технологій; 2) за результатами діагностичних поточних зрізів в експериментальній групі аналізувалася динаміка формування стилістичних компетентностей після викладання курсу з використанням медійноосвітніх

технологій, визначався зміст коректив, які необхідно внести в подальше експериментальне навчання.

Контрольна й експериментальна групи відбиралися за результатами констатувального зрізу (студенти мали приблизно однаковий рівень сформованості стилістичної й медійної компетентностей). У контрольній групі заняття організовувалися за традиційною навчальною програмою курсу «Стилістика української мови», рекомендованою для студентів вищих закладів освіти; в експериментальній групі – за розробленою експериментальною методикою застосування медійноосвітніх технологій.

Під час експерименту розкрити теоретичні питання навчального курсу дозволили лекційні заняття у формі інноваційного типу – лекції-візуалізації. Ми послуговувалися скрайбінг-технологією викладання матеріалу. Також ефективним виявилось створення інтелектуальної карти разом із студентами за змістом лекції. Це дало можливість виділити основні поняття, їхні характеристики, схематично зобразити взаємозв'язки між ними. В процесі лекції викладач активно взаємодіяв зі студентами, зворотній зв'язок забезпечувався використанням чату в Viber, куди кожен студент мав можливість написати запитання. Вагомим у процесі проведення лекції-візуалізації було використання відеозаписів з YouTube виступів науковців із актуальних питань мовознавства й лінгвостилістики. У пригоді стали записи телевізійної передачі «Живе слово», електронна інформаційно-довідкова система «Культура мови на щодень», аудіокниги «Мова засобів масової інформації», «Українська лінгвостилістика» й інші, розташовані на сторінці «Культура слова» в мережі Facebook (<https://www.facebook.com/191164247908138/videos/493313147693245/>).

Закріпленню відомостей зі стилістики української мови й формуванню стилістичних умінь допомагали практичні заняття, які осучаснювалися через креативно-інноваційні стратегії навчання, стратегії співдіяльності, студентоцентроване навчання. Основний засіб навчання – медійний текст, який ми відбирали за такими критеріями: новизна, професійна спрямованість,

емоційність, естетичність, доступність, виховний, соціокультурний і комунікативний потенціал.

Так здобувачі вищої освіти піддавали критичному аналізу (в аспекті правильного вживання мовних засобів і дотримання стилістичних норм сучасної української мови) різні медійні тексти: газетні, журнальні, інтернетні тексти (сайти, блоги, форуми, інтернетні видання, смс-повідомлення, електронні листи тощо), активно редагували їх, класифікували й аналізували мовні й мовленнєві помилки. Наводимо приклади таких завдань:

- Прослухайте улюблену телепередачу, дослідіть її щодо вживання мовних засобів і дотримання стилістичних норм сучасної української літературної мови. Проаналізуйте мовлення журналіста (в обраній телепередачі) щодо відповідності нормам сучасної української літературної мови. Зверніть увагу на особливості темпу й тембру мовлення, особливості дикції.
- Дослідіть мову сучасних рекламних роликів і слоганів. Виявіть помилки. Розробіть альтернативні правильні варіанти цих медійних текстів.
- Подивіться художній фільм (на вибір студента) й проаналізуйте відповідність (у титрах) перекладу стилістичним нормам сучасної української літературної мови.
- Дослідіть кілька дописів улюбленого блогера в соціальних мережах і зробіть їх критичний аналіз (в аспекті правильного вживання мовних засобів і дотримання стилістичних норм сучасної української мови).
- Знайти фейковий (неправдивий медійний текст) і проаналізувати його щодо використання мовних засобів різних рівнів.

Продуктивною виявилася імітаційна гра «Коректор» (у тексті навмисно зроблено помилки), під час виконання якої студентам пропонували виконати роль коректора – тобто працівника видавництва або друкарні, який вичитує текст і виправляє помилки в коректурі.

- Знайдіть і проаналізуйте стилістичні помилки, відредагуйте медійні тексти.

1. Традиція приходити щороку 22 травня до пам'ятника Тарасу Шевченку в Києві зародилася на початку шістдесятих років ХХ століття. Власне кажучи, тоді це був вияв стихійного мовчазного протесту проти гноблення української культури. Та це був не зовсім мовчазний протест. Кількасот людей натхненно співали пісні на слова Тараса Шевченка, декламували безсмертні рядки Тараса Григоровича. Не можна не сказати, що Тарас Шевченко став символом, який об'єднав націю в найтяжчі часи її існування, позбавляв страху й надавав сили для опору окупантам всіх мастей. (З газети)

2. Абрикос! При одному слові у роті стає солодко, а навколо розливається аромат, неповторний, медово-сонячний. Як ми їх любили! Як чекали, коли ж нарешті зажовтіють між зеленим листям ці сонечка, коли наберуться медового соку. Словом, лікувальні властивості абрикосів зумовлені високим вмістом вітамінів, мікроелементів, цукрів (З календаря).

3. Квіти меліси, або цитринової м'яти, збирають у липні-вересні. Як правило, вживають у їжу листя, розташоване поряд з квіточками. Використовують як свіженькі, так і сухенькі листочки (З календаря).

4. Гарні терміни повинні бути «відмежовані» від полісемії, від експресивності й тим самим від звичайних нетермінологічних слів, які саме по перевазі багатозначні й експресивні. Однак не можна думати, що між термінологією й нетермінологією існує непрохідна прірва, що терміни складаються з інших звуків і не підкоряються граматичним законам даного мови. Якби це було так, то термінологія не належала даній мові й взагалі на загал представляла б собою інша мова. Насправді це не так. Звідки б терміни не черпалися і якими б особливостями (фонетичними, граматичними) не відрізнялися, вони включаються до словникового складу даного мови й підкоряються його фонетичному й граматичному ладу (З мовознавчого блогу студента Б. Тарасюка).

5. Вибори до Купинської територіальної громади оголили ще одну, не менш важливу проблему – некомпетентність учасників виборчого процесу. Це

стосується, в першу чергу, голів, членів виборчих комісії та спостерігачів, тобто всіх тих осіб, які би мали слідкувати за незалежним, неупередженим, без будь-якого тиску волевиявленням. По одному з округів вісім членів комісії підписали протокол із суттєвими розбіжностями, де не співпадає не лише кількість бюлетенів з кількістю виборців, яка би мала їх отримати (з великим розривом не на користь виборців), а й загальна кількість проголосованих. А це, панове, елементарна математика. Якщо в приміщенні для голосування проголосувало 74 особи, а за місцем реєстрації, тобто вдома – вісім, то загальна кількість виборців аж ніяк не має бути 74. Чи ви тих вісім, як справедливо зауважив один із моїх читачів у соцмережі, помножили на нуль? Звичайно, спрацьовує людський фактор, можливо знервованість чи втома, тому й законом про вибори передбачено вносити уточнення до протоколів. Але робити помилки вже в уточнених протоколах?! Ну, ви мене вибачте. Далі який буде протокол – уточнений на уточнений?! (з газети).

Одним із важливих засобів навчання в експериментально-дослідному навчанні був професійно-орієнтований медійний текст, під яким розуміємо текст із медійного середовища, що має професійну тематичну спрямованість, ознайомлює студентів з особливостями їхньої майбутньої професії, кращими представниками фаху тощо. Наводимо приклад такого тексту:

Олександр Пономарів написав понад 250 наукових, науково-популярних і науково-публіцистичних праць з історії, стилістики та культури української мови, її відродження та утвердження як державної, укладач і редактор навчальних посібників та словників різних типів. Підготував 10 кандидатів філологічних наук. Перекладав з новогрецької мови та слов'янських мов. Був членом редколегій журналу «Дивослово» і газети «Слово Просвіти». Був прихильником пристосування імен та прізвищ іноземців до фонетики української мови. Сам професор визнавав, що робити мовні помилки можуть усі, окрім його випускників (Інтернет).

Систематичне використання текстового матеріалу під час експериментального навчання сприяло ознайомленню студентів із

особливостями міжфразового зв'язку у висловлюванні й готувало для глибокого розуміння чужих і продукування власних текстів.

Особливе місце було відведено продуктивно-конструктивним вправам, які ми використовували для продукування висловлень різних типів, стилів і жанрів мовлення:

- Напишіть невелику (200 слів) замітку до університетської газети (стаття аналітичного жанру, художньо-публіцистичний фейлетон, інтерв'ю – інформаційний жанр – за вибором) з теми: «Плагіат або вкрадені думки».

- Напишіть допис під фото в Instagram у формі есе довільної форми. Обов'язково дотримуйтеся правил сучасної української літературної мови.

Здобувачам вищої освіти на заняттях зі стилістики української мови в контексті вивчення програмового матеріалу пропонували такі види робіт:

- Здійснити компресію медійного повідомлення згідно з особливостями представлення тексту (від аналітичної статті (в журналі) – до анонсу (на сайті); від телерепортажу – до бліц-новин);

- Підготувати медійний текст на одну тему (рекламного характеру) з урахуванням різної цільової аудиторії (екотуризм для молоді, для людей поважного віку, для бізнесменів, для молодих сімей з дітьми тощо);

- Здійснити «інтерактивне включення» в запропонований медійний контекст і представити тему з погляду очевидця, учасника інформаційної події. Звісно, як свідчить аналіз педагогічного досвіду, викладачі нерідко вдаються до створення таких комунікативних ситуацій, але переважно це теми власних висловлень студентів, теми есе для домашньої роботи. Однак, підтримуючи думку М. Антоненя про те, що медійні тексти можуть стати своєрідним дзеркалом, яке відображає мовний смак і мовну ідентифікацію особистості сучасної епохи, вважаємо, що доречно відводити час на занятті для колективного створення, публічного представлення спільного освітнього продукту й обговорення комунікативних успіхів та невдач [1]. Збільшення вагомості самостійної та науково-дослідницької роботи студентів, вивіщення вмінь творчо розв'язувати стилістичні проблеми призвело до виокремлення

лабораторних занять зі стилістики. На таких заняттях найбільш продуктивним було використання часткового й повного стилістичного аналізу медійного тексту.

В експериментальній групі ми поєднували такі інтерактивні методи, як робота в групах (кожна з груп працювала над одним висловленням) і мікрофон, що дало змогу по черзі висловитися значній кількості студентів, при цьому заощадити навчальний час, оскільки викладачеві не довелося щоразу повторювати запитання.

Отже, на формувальному етапі педагогічного експерименту впроваджено методику застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти. Експериментальне дослідження довело доцільність застосування в процесі редагування наукових публікацій студентів і аспірантів, публікацій із газет і журналів, рекламних оголошень, текстів радіо- й телепрограм, творчих робіт школярів, надписів у магазинах на продовольчих і промислових товарах, наказів й інших видів документів, пов'язаних із педагогічною діяльністю, інтернетних текстів (листування в соціальних мережах й інше).

3.4. Результати експериментального навчання

Для перевірки ефективності методики застосування медійноосвітніх технологій навчання на заняттях української мови було проведено контрольний зріз. Завдання контрольного зрізу були аналогічними до тих, що виконувалися під час констатувального, а тому були спрямовані на визначення динаміки рівнів сформованості стилістичної компетентності за допомогою впровадження засобів медійноосвітніх технологій (додаток Д).

Зрізову роботу проводили в експериментальній і контрольній групах однієї паралелі задля порівняння їх результатів. У контрольній групі вони передбачали виявлення рівня сформованості стилістичної компетентності за умови використання традиційних технологій навчання, в експериментальній групі – з'ясування, як вплинула дослідна методика застосування

медійноосвітніх технологій на процес формування стилістичної компетентності студентів.

Вимірювання результатів стилістичної підготовки здобувачів вищої освіти здійснювалося за такими рівнями:

- високий (творчо-дослідницький) – продумане, послідовне й зразкове виконання всіх завдань, що потребують складних розумових дій, усвідомлена й доцільна діяльність;
- достатній (інтерпретувальний) – продумане й досить успішне виконання більшості завдань, що потребують складних розумових дій, діяльність подекуди неусвідомлена;
- середній (відтворювальний) – недостатньо продумана послідовність виконання більшості завдань, не надто усвідомлена діяльність;
- елементарний (поняттєвий) – безсистемне виконання певних елементарних завдань, неусвідомлена діяльність.

Результати перевірки контрольних робіт засвідчили, що високий рівень стилістичної підготовки виявили 14 % студентів ЕГ (під час констатувального зрізу – 3 %), достатній рівень – 38 % (порівняно з констатувальним зрізом відбулося зростання на 16 %), середній – 33 % (порівняно з констатувальним зрізом відбулося зменшення на 13 %), елементарний рівень зменшився на 10 %, оскільки його виявили 15 % студентів (під час констатувального зрізу 29 %). Це відбито в табл. 3.4 і на рис. 3.2. Студенти контрольної групи теж показали позитивну динаміку, але зменшення показника елементарного рівня відбулося лише на 4 % (ЕГ – на 10 %).

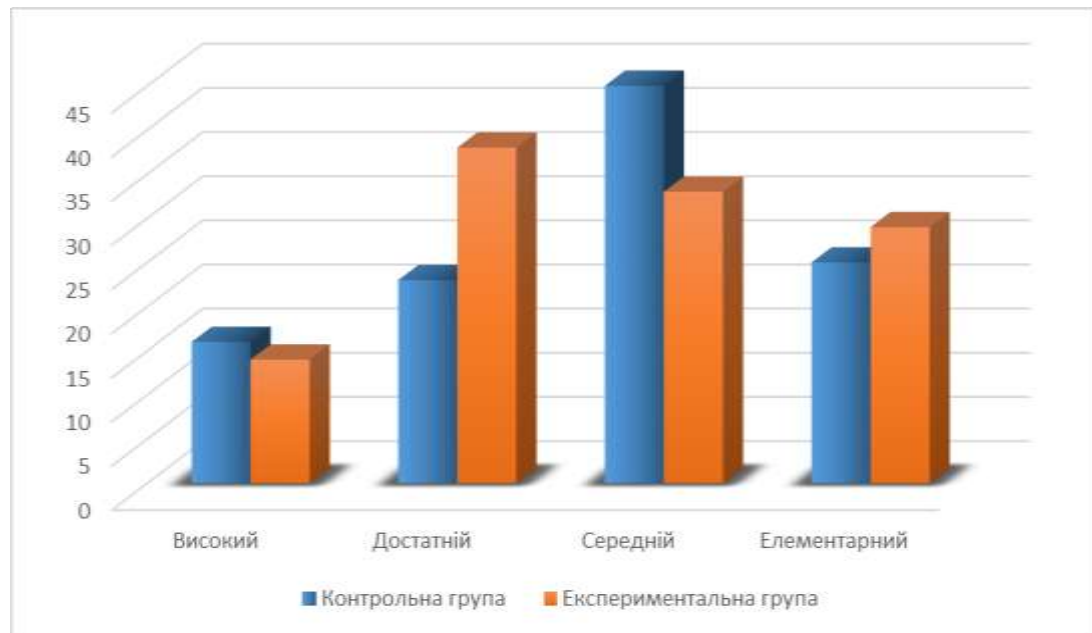
Таблиця 3.4

Результати виконання здобувачами вищої освіти завдань контрольного зрізу (у %)

Групи \ Рівні	Високий	Достатній	Середній	Елементарний
КГ	8 (+4)	26 (+3)	37 (-8)	21 (-4)
ЕГ	14 (+11)	38 (+16)	33 (-13)	15 (-14)

Результати контрольного зрізу педагогічного експерименту підтвердили

ефективність розробленої методики застосування медійноосвітніх технологій навчання стилістики української мови й дали підстави для її подальшого впровадження в освітній процес сучасних закладів вищої освіти.

Рис. 3.2. Результати контрольного зрізу студентів

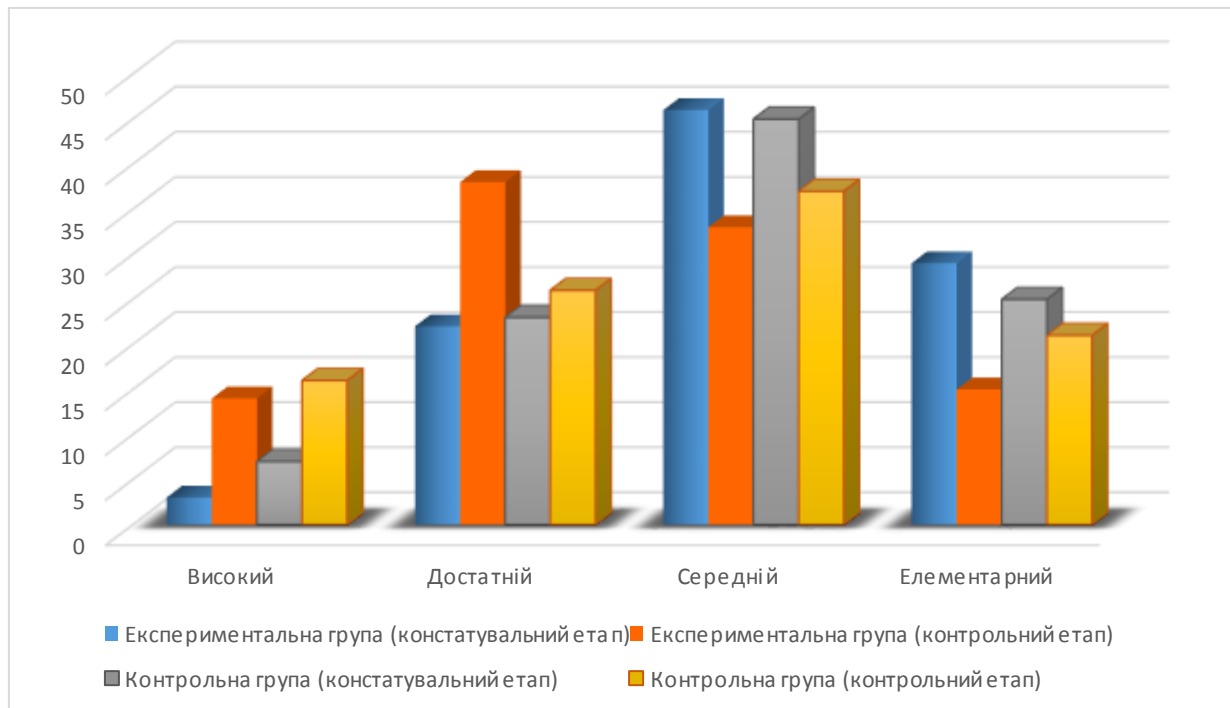
Водночас ми мали змогу порівняти показники стилістичної підготовки студентів, які навчалися за традиційною (констатувальний етап) й експериментальною (контрольний етап) методиками. Показники рівнів стилістичної підготовки здобувачів вищої освіти експериментальної і контрольної групи початку й завершення експерименту показано в табл. 3.5 і на рис. 3.3.

Таблиця 3.5

Результати експериментально-дослідного навчання (у %)

Рівні Групи	Високий			Достатній			Середній			Елементарний		
	Констатувальний етап	Контрольний етап	Відхилення	Констатувальний етап	Контрольний етап	Відхилення	Констатувальний етап	Контрольний етап	Відхилення	Констатувальний етап	Контрольний етап	Відхилення
КГ	7	16	+9	23	26	+3	45	37	-8	25	21	-4
ЕГ	3	14	+11	22	38	+16	46	33	-13	29	15	-14

Рис. 3.3. Динаміка показників стилістичної підготовки під час експериментально-дослідного навчання

Отже, експериментально перевірено, що застосування медійноосвітніх технологій на заняттях з дисципліни «Стилістика української мови» є ефективним: розвиває предметні і ключові компетентності, які передбачені в освітньо-професійній програмі, сприяє формуванню медійнограмотної особистості, здатної ухвалювати виважені рішення на основі аналізу медійних повідомлень, бути активним творцем медійних текстів.

Висновки до третього розділу. У розділі спроектовано програму експериментального дослідження ефективності застосування медійноосвітніх технологій на заняттях з дисципліни «Стилістика української мови» та визначення організаційних елементів (експериментальної бази, вибіркової сукупності, етапів і методів експериментальної роботи). Для визначення реального стану рівня засвоєння знань здобувачів вищої освіти зі стилістики української мови було проведено констатувальний етап педагогічного дослідження серед контрольної та експериментальної груп. Проведене дослідження показало наявність великої кількості респондентів із середнім

рівнем та невеликої кількості із високим рівнем знань. У процесі роботи з'ясовано ставлення студентів до навчання стилістики української мови засобами медійноосвітніх технологій. Результати статистичної перевірки на формульовальному етапі дослідження довели істинність висунутого припущення щодо необхідності застосування технологій медійної освіти та методики їх упровадження, зокрема завдяки запропонованим та апробованим формам, засобам і методам підготовки.

Результати двох діагностичних зрізів (на констатувальному й формульовальному етапах педагогічного експерименту) свідчать, що в контрольній групі в процесі навчання стилістики української мови кількісні показники рівня знань, умінь та навичок малодинамічні: різниця в значеннях коливається в межах 10 %, що є природною похибкою педагогічної діагностики, і становить: середній рівень – 37 % студентів (45 % до формульовального етапу експерименту), достатній рівень – 26 % студентів (23 % до формульовального етапу експерименту), високий рівень – 16 % студентів (7 % до формульовального етапу експерименту). Водночас, в експериментальній групі простежуються позитивні тенденції у показниках, які свідчать про ефективність запропонованої методики застосування медійноосвітніх технологій: високий рівень зріс із 3 % до 14 % досліджуваних, достатній – з 22 % до 38 %, середній – знизився із 46 % до 33 % респондентів, а елементарний – з 29 % до 15 %

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено ефективність методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти. Результати дослідження засвідчили розв'язання поставлених завдань і дали підстави для таких висновків:

1. Студіювання наукових джерел уможливило аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми. Темі медійної освіти присвячували наукові праці Н. Духаніна, Л. Найдьонова, Г. Онкович, С. Пензін, І. Сахневич, Ю. Усова, О. Федорова, Р. Хилько, І. Чемерис, Н. Шубенко, О. Янишин та ін. Акцентовано на міждисциплінарному характері дослідження. Сконстатовано, що зважаючи на сучасні вимоги до організації освітнього процесу та стратегічні орієнтири розвитку вищої освіти, які чітко окреслено в законодавчих та нормативних документах (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років, Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016) та Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні (2018)) виникає необхідність у модернізації традиційних технологій навчання і активного впровадження методики застосування медійноосвітніх технологій на заняття в закладах вищої освіти з дисциплін різних галузей, зокрема філологічних.

2. Вивчення наукових студій із проблеми дослідження (Л. Бандура, Й. Беднарек, М. Боголюбова, В. Бутковський, А. Васильєва, В. Винничук, О. Волошенюк, О. Георгіаді, Р. Гришкова, Т. Гурова, Л. Деркач, І. Дичківська, Н. Духаніна, І. Жилавська, Я. Зелінська, В. Іванов, С. Іць, Ю. Казаков, Х. Комаровська, Г. Корицька, К. Климова, О. Криворотенко, Я. Лащик, Т. Левовицький, Л. Мастерман, Л. Найдьонова, А. Онкович, Г. Онкович, Б. Потятиник, А. Попович, Б. Сапунов, І. Сахневич, О. Семенов, О. Свириденко, В. Сидоренко, Г. Сучкова, О. Телень, Ю. Усов, О. Федоров, М. Філіп'як,

І. Чемерис, Ю. Чернявська, О. Шаріков, С. Ющик, О. Янишин, М. Ячменик та ін.) дозволило обґрунтувати та уточнити змістові характеристики базових понять дослідження: «медійна освіта», «медійний простір», «медійноосвітні технології», «медійна грамотність», «медійна компетентність», «медійні тексти» задля правильного відбору змісту навчання та відповідного йому методичного інструментарію, розроблення концепції дослідження та науково-методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій.

3. Зроблено висновок, що заняття української мови можуть стати сучасною платформою для формування медійної грамотності здобувачів вищої освіти, адже використання елементів медійної освіти сприятиме формуванню особистості, здатної ухвалювати виважені рішення на основі аналізу медійних повідомлень, бути активним творцем медійних текстів, також розвитку предметних і ключових компетентностей, які передбачені в освітньо-професійній програмі.

4. Вивчено дидактичний потенціал медійних засобів в освітньому процесі. Зазначено, що їхнє використання активізує пізнавальну діяльність особистості, поглиблює її сприймання нової інформації, що в цілому підвищує ефективність та якість навчання. Окреслено загальнопедагогічні та методичні особливості ефективного застосування засобів медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти. Зазначено багатофункційний характер медійних засобів, зокрема, організаційно-методичний супровід навчання української мови, здатність реалізовувати практичні цілі навчання, урізноманітнення способів організації групової та індивідуальної роботи студентів, розширення спектру засобів навчання української мови (використання різних видів засобів комунікації на заняттях (газет, журналів, відео, аудіо тощо), застосування різних медійних продуктів (цифрових ресурсів) для формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти).

5. Особистість студента як суб'єкта освітнього процесу характеризують психологи (Б. Ананьєв, Л. Божович, І. Зимня та ін.) як цілісну систему, складну структуру психічних властивостей, що робить її здатною виконувати суспільні функції, виділяти себе із середовища, усвідомлювати себе як єдине ціле, діяти згідно з власними поглядами й переконаннями, моральними вимогами й оцінками, свідомо поставленими цілями й ухваленими рішеннями.

Аналіз психологічної літератури дає підставу стверджувати, що постійна увага до індивідуальних та вікових особливостей, розуміння суті психічних процесів, що лежать в основі навчально-пізнавальної діяльності, зумовлюють ефективну організацію навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій. З'ясовано, що людина, яка перебуває під впливом різновекторної інформації та стає частиною глобальних соціальних мереж втрачає здатність цілісно сприймати медійні тексти, у неї формується «багатошарова» фрагментарна свідомість, що позбавляє можливості мислити критично. Саме тому більшість дослідників переконливо вказують на необхідність формування медійної грамотності, для того щоб людина була спроможна перетворити загрози, спричинені можливостями цифрового суспільства, на ресурс для навчання та саморозвитку.

6. Пропонована модель методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій спрямована на формування мовної компетентності та медійної грамотності. Успішній реалізації методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій сприятимуть загальнодидактичні (науковості, систематичності й послідовності, наступності й перспективності, зв'язку навчання з життям та ін.) та спеціальні (міждисциплінарної інтеграції, формування стійкої мотивації до оволодіння лінгвістичними вміннями, запровадження аналізу медійних текстів, текстоцентризму, розвитку критичного мислення, естетичної вартості медійних текстів, мотиваційного забезпечення освітнього процесу, міцності і дієвості навчання) принципи навчання. Доведено, що на сучасному етапі розвитку освітньої галузі методична система навчання стилістики майбутніх учителів

української мови і літератури має відповідати особистісно зорієнтованому й діяльнісно-компетентнісному підходам.

7. Ефективність запропонованої методичної системи навчання стилістики української мови засобами медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти підтверджено позитивною динамікою здобутих результатів. Кількість студентів експериментальної групи, які показали високий рівень стилістичних знань, умінь і навичок, зросла на 11 %, студентів контрольної групи – лише на 8 %, достатній рівень – на 16 % (у контрольній групі – на 3 %). Водночас в експериментальній групі на 13 % зменшилася кількість студентів із показниками середнього (у контрольній групі – лише на 8 %), елементарного – на 14 % (у контрольній групі – на 4 %). У роботі доведено, що запропонована методична система навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій є досить ефективною, інноваційною, раціональною й перспективною для застосування в закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонець М. О. Вплив оновленого мислення здобувачів вищої освіти на формування світогляду. *Критичний підхід у викладанні природничих дисциплін*: матеріали Міжнародної науково-методичної конференції НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018. С. 10–17.
2. Білоусова Л. І. Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя. *Фізико-математична освіта*. 2016. Вип. 1. С. 39–47.
3. Бьюзен Т. Супермышление. Лондон: BBC Logo. 2018. URL: <https://libcat.ru/knigi/spravochnaya-literatura/spravochniki/3682-toni-byuzen-supermyshlenie.html> (дата звернення: 20.06.2021).
4. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття: методика проведення. Київ: Шкільний світ, 2012. 128 с.
5. Галченков А. С. Дидактические особенности применения медиатехнологий в дополнительном гуманитарном образовании подростков: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования (педагогические науки)». Ростов-на-Дону, 2014. 231 с. URL: <https://docplayer.com/29001112-Didakticheskie-osobennosti-primeneniya-mediatehnologiy-v-dopolnitelnom-gumanitarnom-obrazovanii-podrostkov.html> (дата звернення: 25.07.2021).
6. Гаркуша І. Психологічні аспекти та основні мотиви використання соціальних мереж. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія. Педагогічні науки»*. Дніпро: ТОВ «Роял Принт», 2019. Вип. 2 (18). С. 40–50. URL: <http://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2019/2/6.pdf> (дата звернення: 27.09.2021).
7. Георгиади А. А. Подготовка будущих учителей филологических специальностей к профессиональной деятельности с применением медиаобразовательных технологий: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Ялта, 2015. 255 с. URL: <https://uchebnikfree.com/shkolyi-vyisshey->

pedagogika_1486/podgotovka-buduschih-uchiteley-filologicheskikh.html (дата звернення: 16.11.2020).

8. Городенська К. Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм. *Українська мова*. 2013. № 2. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2013_2_3 (дата звернення: 24.04.2021).

9. Гурова Т. Медіаосвітні технології як засіб формування комунікативної компетентності студентів-філологів. *Молодь і ринок*. 2019. № 7. С. 51–56.

10. Дегтярьова Г. А. Візуалізація як важливий засіб ефективної комунікації у процесі навчання. *Scientific semiannual magazine*. Київ, 2020. Вип. 10, С. 93–110.

11. Дем'янчук О. Форми та компоненти реалізації ефективної підготовки майбутнього викладача до застосування медіатехнологій у професійній діяльності. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 1. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2016_1_10 (дата звернення: 24.09.2021).

12. Деркач Л. М. Інтеграція засобів медіаосвіти в навчання української мови (за професійним спрямуванням) майбутніх педагогів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ, 2017. Т. 59. № 3. С. 62–75.

13. Духаніна Н. М. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у підготовці магістрів комп'ютерних наук: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2011. 267 с. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=2285852> (дата звернення: 24.09.2021).

14. Дюлічева Ю. Ю. Досвід використання соціальних мереж у коледжах та університетах США. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 19 (254). Ч. I. С. 245–250.

15. Іць С. В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами медіаосвіти: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2014. 20 с. URL:

http://eprints.zu.edu.ua/12458/2/aref_%D0%98%D1%86%D1%8C.pdf (дата звернення: 24.09.2021).

16. Климова К. Засоби медіа-дидактики у площині навчання і самонавчання української мови майбутніх учителів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Бердянськ, 2014. Вип. 2. С. 77–82.

17. Климова К. Я. Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів: монографія. Житомир: РУТА, 2010. 562 с.

18. Кобися А. П. Використання технологій майндмепінгу у педагогічній діяльності: матеріали методологічного семінару кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті 2015-2016 н.р. URL: http://ito.vspu.net/metod_seminar/15-16/Kobysa/Kobysa_A.pdf (дата звернення: 25.06.2021).

19. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонові, М. М. Слюсаревського. Київ: [б. в.], 2016. 16 с.

20. Корицька Г. Теоретико-практичні аспекти використання технологій блгодидактики у процесі шкільного навчання української мови: монографія. Харків: Міська друкарня, 2021. 409 с.

21. Крижановський А. Є. Використання соціальних мереж у навчальному процесі вищого навчального закладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 31. Т. 3. С. 276–281. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_3/45.pdf (дата звернення: 20.09.2021).

22. Критичне мислення на другому місці найзатребуваніших компетенцій у 2021. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.criticalthinking.expert/statti/kritichnemislennya-na-drugomu-mistsi-najzatrebuvanishih-kompetentsij-u-2020/> (дата звернення: 20.10.2021).

23. Кучаковська Г. А. Роль соціальних мереж в активізації процесу навчання інформатичних дисциплін майбутніх вчителів початкової школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Вип. 3 (47) . С. 136–149.

URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1213/933> (дата звернення: 25.08.2021).

24. Кучерук О. Інтегрування інфомедійної грамотності в простір мовної освіти. *Українська мова і література в школі*. 2020. №3. С. 9–12.

25. Лещенко Т. О. Шляхи удосконалення мовної підготовки іноземних студентів. *Актуальні питання суспільно-гуманітарних наук та історії медицини*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 11-12 жовтня 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 111–113.

26. Литвин А., Робак В. Завдання медіаосвіти в контексті підвищення якості професійної підготовки. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2013. № 3. С. 31–37, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPUPed_2013_3_8 (дата звернення: 20.05.2021).

27. Майнаєв Ф. Я. Використання соціальних мереж у on-line навчанні. *Innovative solutions in modern science*. 2016. № 2 (2). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611689.pdf> (дата звернення: 04.07.2021).

28. Медиаобразование в цифровую эпоху: рекомендации Венской конференции. ЮНЕСКО, 1999. URL: <http://www.unesco.ru/rus/pages/bythemes/stasya27012005103359.php> (дата звернення: 02.03.2021).

29. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 252 с.

30. Медіаосвітні технології в модернізації змісту гуманітарної освіти. Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції: монографія / Б. А. Воронкова, М. А. Дебич, Н. М. Демяненко, Н. О. Дівінська та ін.; за заг. ред. Г. В. Онкович. Київ, 2014. С. 258–304.

31. Методика викладання у вищій школі: навчально-методичний посібник / укладач: В. І. Кобаль. Мукачево: Вид-во МДУ, 2016. 203 с.

32. Мірошниченко А. О., Шевнюк О. Л. Інстаграм як сучасне освітнє середовище. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3. С. 40–45.
33. Мороз С. А., Мороз В. М. Німецька модель підготовки науково-педагогічних кадрів: особливості розбудови та перспективи використання для розвитку трудового потенціалу вітчизняних ВНЗ. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2016, №2. С. 87–96.
34. Овсянникова К. Педагогічні умови формування медіаосвітньої компетентності майбутніх учителів-філологів: обґрунтування проблеми. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: педагогіка*. Мелітополь, 2014. № 1 (12). С. 124–127.
35. Огієнко І. Наша часописна мова. *Рідна мова*. 1936. Ч. 6. С. 259–262.
36. Огляд сервісів для розробки скрайбінг-презентацій. *Електронний ресурс для вчителів з основ технології скрайбінгу*. URL: <https://sites.google.com/site/ckrajbingprezentacii/servisi-skrajbingu> (дата звернення: 13.06.2021).
37. Омельчук С. Українська лінгводидактична термінологія з погляду нормативності. *Українська мова*. 2015. № 1. С. 50–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2015_1_5 (дата звернення: 29.04.2021).
38. Онкович А. Д., Боголюбова М. М. Нове в медіаосвіті: мовно-педагогічна блогодидактика. *Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів: тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару*. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2018. С. 195–199.
39. Онкович Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі. Київ: *Вища освіта України*. 2014. №2. С. 80–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2014_2_14 (дата звернення: 12.05.2021).
40. Онкович Г. В. Новітні терміни медіаосвіти та медіадидактики. *Лінгвістика. Лінгвокультурологія. Кроскультурна і міжкультурна комунікація: проблеми, питання, рішення*. Дніпро: ДНУ ім. Олесь Гончара, 2018. № 12. Ч. 2. С. 277–291.

41. Онкович Г. В. Розвиток медіадидактики вищої школи: український досвід. *Обрії друкарства*: науковий журнал. 2020. №1 (8). С. 130–150.
42. Онкович Г. В., Криворотенко О. Г. Педагогічна благодидактика вчителів української мови та літератури. *Проблеми освіти*: зб. наук. пр. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. Вип. 92. С. 82–88.
43. Онкович Г. В., Онкович А. Д. Соціальна мережа як джерело розвитку і саморозвитку професійної компетентності педагога. *Проблеми освіти*: зб. наук. пр. / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Вінниця: ТОВ «Нілан — ЛТД», 2018. Вип. 88. Ч. 2. С. 91–101.
44. Онофрійчук Л. О. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу в закладі вищої освіти. *Народна освіта*. 2020. Вип. 1. С. 61–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2020_1_11 (дата звернення: 13.06.2021).
45. Орлова О. Художнє сприйняття як основа медіакомпетентності студентів-філологів. *Вища освіта України*. 2014. № 3. С. 82–88.
46. Петрик Л. В. Медіаграмотність як навичка XXI століття. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: зб. наук. пр. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2017. № 27. С. 100–103.
47. Петрик Л. В. Медіазасоби як складові «перевернутого навчання» іноземної мови у педагогічному ЗВО. *Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: кращі практики та виклики*: матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Івано-Франківськ, 21-22 березня 2019 р.). Івано-Франківськ: НАІР, 2019. С. 226–229.
48. Пилипчук С., Скапа А. Впровадження медіаосвіти на уроках української мови та літератури. URL: <https://medialiteracy.org.ua/vprovadzhennya-mediaosvity-na-urokakh-ukrayinskoj-movy-ta-literatury/> (дата звернення: 17.09.2021).
49. Пометун О. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 89–98.

50. Попович А. С. Методика викладання української мови у вищій школі: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/2235/Popovych-A.C.-Metodyka-navchannia-stylistyky-maibutnix-uchyteliv-ukrainskoi-movy-i-literatury-v-zvo.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 17.09.2021).

51. Попович А. С. Методика навчання стилістики майбутніх учителів української мови і літератури в закладах вищої освіти: монографія. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я. І., 2018. 376 с.

52. Попович А. С., Марчук Л. М. Стилiстика української мови: навчальний посiбник. Кам'янець-Подiльський: Кам'янець-Подiльський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 172 с.

53. Попович А. С., Марчук Л. М. Українська мова в засобах масової комунікації. Навчально-методичний комплекс: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2015. 299 с.

54. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2627-III (зі змінами). Редакція від 15.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 15.09.2021).

55. Романовський О. Г. Ментальні карти як інноваційний спосiб організації інформації в навчальному процесі вищої школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 64, № 2. С. 185–196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_64_2_18 (дата звернення: 27.08.2021).

56. Свириденко О., Хома К. Медіаосвіта майбутніх учителів-філологів. *Теоретична і дидактична філологія*. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 19. С. 95–103.

57. Семенов Е. Н. Медиаобразование будущего учителя в высшей филологической школе: опыт зарубежья и Украины. Вектор науки. Тольятти, 2013. № 1 (12). С. 239–242.

58. Семенов О., Ячменик М. Мовно-методична підготовка майбутнього вчителя-словесника до використання засобів медіаосвіти: монографія. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. 211 с.
59. Сидоренко В. Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: акме-синергетичний аспект: термінологічний словник-довідник. Донецьк: Витоки, 2013. 100 с.
60. Сидорчук Н. Г. Скрайбінг : інновації та традиції аудіовізуальної підтримки навчального процесу. *Креативна педагогіка: науково-методичний журнал*. Житомир: Полісся, 2016. Вип. 11. С. 57–64.
61. Симоненко Т. Мультимедіа як дидактичний засіб формування мовнокомунікативної компетентності студентів філологічних факультетів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка. Тернопіль, 2012. № 1. С. 61–66.
62. Сипченко О. Використання медіаосвітніх технологій в освітньому середовищі закладу вищої педагогічної освіти. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Слов'янськ, 26–27 вересня 2019* [гол. ред. О. Хвещевська]. Слов'янськ: Видавництво «Папірус», 2019. С. 134–140.
63. Сипченко О., Черкашина Л., Гарань Н. Формування загальних компетентностей майбутніх викладачів засобами інноваційних технологій в освітньому середовищі ЗВО. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: монографія* [за заг. ред. Л. Г. Гаврілової]. Hameln, Germany: InterGING. 2019. С. 180–195.
64. Сорока Т. В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу. *Географія*. 2015. № 16 (284). URL: http://journal.osnova.com.ua/article/51806-Скрайбінг_як_сучасна_форма_візуалізації_навчального_матеріалу (дата звернення: 15.06.2021).
65. Соцмережі як сучасний інструмент навчання [Електронний ресурс]. URL: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/socmerezhi-yak-suchasniy-instrument-navchannya> (дата звернення: 20.10.2021).

66. Ткачук Г. В. Особливості впровадження мобільного навчання: перспективи, переваги та недоліки. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 64, № 2. С. 13–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_64_2_4
67. Тулодзєцький Г., Герціг Б., Графе С. Медіаосвіта в школі та на уроці: Основи і приклади [за ред. В.Ф. Іванова; пер. з нім. В. Климченка]. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 405 с.
68. Ушинський К. Д. Твори: в 6 т. Т. 4. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Київ: Рад. школа, 1952. 518 с.
69. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности студентов в процессе медиаобразования. Saarbrucken: Lambert Academic Publishing, 2010. 580 с.
70. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. 64 с.
71. Фрумкин К. Г. Откуда исходит угроза книге. *Знамя*. 2010. № 9. URL: <http://znamlit.ru/publication.php?id=4377> (дата звернення: 07.04.2021).
72. Чемерис І. М. Аналіз та можливості використання англомовних медіаосвітніх сайтів у процесі формування медіакомпетентності студентства. *Вісник Черкаського університету*. 2016. Вип. № 2. С. 129–134.
73. Чумакова Н. В. «Хмари слів» на уроках української мови [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/hmari-sliv-na-urokah-ukrainskoi-movi-111289.html>» (дата звернення: 25.10.2021).
74. Шарлай Н. О. Хмари слів як засіб візуалізації на уроках української мови і літератури [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/hmari-sliv-ak-zasib-vizualizacii-na-urokah-ukrainskoi-movi-i-literaturi-240519.html> (дата звернення: 26.10.2021).
75. Шахіна І. Використання ментальних карт у навчальному процесі. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізикоматематичної і технологічної освіти*. Вип. 8(III). URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/> (дата звернення: 17.09.2021).

76. Шеїна О. О. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у закладах вищої освіти. *Молодий вчений*. Миколаїв. № 5.1 (69.1). 2019. С. 238–241.

77. Шуневич О. М. Шляхи формування медіаграмотності в процесі навчання учнів української мови. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 4. С. 103–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2017_4_16 (дата звернення: 15.07.2021).

78. Щербаков О. В., Щербина Г. А. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ. *Системи обробки інформації*. 2012. Вип. 8 (106). С. 156–162.

79. Юфименко В. Г. Медична благодидактика та медіаосвітні технології як новітні чинники розвитку професійної компетентності фахівця. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика*: матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.). Полтава, 2020. С. 269–272.

80. Юфименко В. Г. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці іноземних студентів. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика*: матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.). Полтава, 2020. С. 272–275.

81. Як переконати дітей учитися: п'ять порад від вчителя року Артура Пройдакова [Електронний ресурс]. URL: bbc.com/ukrainian/features-58847426 (дата звернення: 26.11.2021).

82. Ячменик М. Інтегрований спецкурс із медіакультури в підготовці майбутнього вчителя-словесника: досвід Сумського педагогічного університету. *Естетика і етика педагогічної дії*. Київ, 2015. Вип. 12. С. 184–195.

83. Digitalin 2021: Глобальний оглядовий звіт [Електронний ресурс]. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> (дата звернення: 16.11.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразки «хмар слів» на заняття української мови

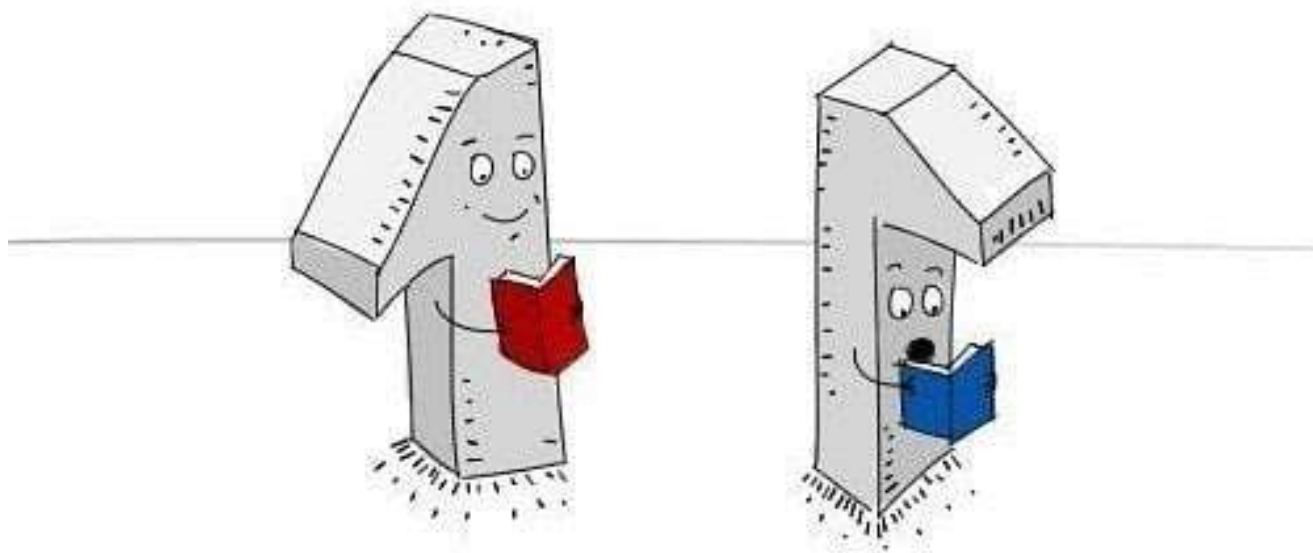

Додаток Б

Зразки інтернет-мемів на заняття української мови

У наш час лише одиниці читають книги!

ВДЯГНИ ШАПКУ ТА РУКАВИЧКИ!

БЕЗ ПРОБЛЕМ!

Додаток В

Завдання на знаходження помилок у рекламі

- Віднайдіть у рекламних текстах, що розміщуються на білбордах, вивісках та афішах вашого міста по 3-4 приклади редакторських помилок. Випустіть групою буклет «Безграмотній рекламі – не місце в нашому місті!».
- Віднайдіть, зредагуйте та проаналізуйте лексичні помилки в запропонованій рекламі.

Додаток Г

АНКЕТА

Шановні студенти!

Просимо Вас взяти участь в анкетуванні, яке проводиться у межах вивчення методики застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти. Просимо Вас відповісти на подані нижче запитання. Анкетування є анонімним. Серед запропонованих варіантів відповідей оберіть і позначте ту, яка найбільше Вам імпонує, або допишіть власну. Для нас важливо, щоб Ви дали відповідь на кожне запитання, оскільки ці відповіді будуть використані з науковою метою.

1. Дайте власне визначення розуміння поняття «медійна освіта»

---

2. Яке із перелічених визначень поняття «медійноосвітні технології» Вам імпонує:

- а) використання сучасних ТЗН для подання інформації та успішного її засвоєння;
- б) технології, які дозволяють отримувати та використовувати інформацію всесвітньої мережі;
- в) технології, у яких використовуються медійні засоби навчання;
- г) друкована інформація, радіо, телебачення, Інтернет, аудіозаписи, навчальні фільми;
- г) технології, за допомогою яких формується критичне ставлення до інформації, отриманої з різних медіа.

3. Як Ви ставитеся до впровадження застосування медійноосвітніх технологій у процесі навчання в закладі вищої освіти?

- а) позитивно;
- б) негативно;
- в) важко відповісти.

4. Як Ви вважаєте, засоби медійноосвітніх технологій сприяють підвищенню ефективності процесу навчання та оновленню методичного забезпечення дисципліни чи навпаки – знижують?

- а) підвищують;
- б) знижують;
- в) важко відповісти.

5. Чи розробляються у Вашому ЗВО методичні рекомендації, у яких описано можливості та практичні вказівки до застосування медійних технологій в освітньому процесі?

- а) так;

- б) ні;
в) важко відповісти.

6. Чи проводиться у Вашому навчальному закладі робота з популяризації медійних технологій?

- а) так;
б) ні;
в) важко відповісти.

7. Чи достатньо добре та в повному обсязі, на Вашу думку, викладачі застосовують медійноосвітні технології на заняттях?

---

8. Чи достатньо добре викладачі пояснюють, як застосовувати медійні технології для виконання поставлених завдань?

---

9. Чи потрібно застосовувати медійні технології в освітньому процесі? Відповідь обґрунтуйте.

---

10. Які медійні технології Ви застосовуєте в освітньому процесі (LMS, вебінари, соціальні мережі тощо)?

---

11. Чи практикують викладачі Вашого навчального закладу застосування соціальних мереж для навчання?

- а) так;
б) ні;
в) важко відповісти.

12. Позначте логотипи тих соціальних мереж, якими Ви користуєтесь найчастіше?

а) ☐		г) ☐		д) ☐		є) ☐	
б) ☐		г) ☐		е) ☐		ж) ☐	

Додаток Г

Діагностувальні завдання

• **Виконайте тестові завдання:**

1. До якого стилю належить поданий медійний текст?

Валюта — конвертована національна грошова одиниця, що має здатність вільно (шляхом купівлі-продажу) обмінюватись на іноземні валюти, виконувати функції світових грошей. Конвертованість національної валюти забезпечується наявністю певної частини конкурентоспроможної продукції на світовому ринку, насиченістю товарною масою внутрішнього ринку, наявністю певного запасу вільно конвертованих валют, золота та іншими чинниками. Розрізняють дві основні форми конвертованості валюти: 1) вільно, або повністю, конвертована; 2) частково, або обмежено, конвертована.

- а) офіційно-діловий;
- б) науковий;
- в) публіцистичний;
- г) конфесійний.

2. Прочитайте виступ директора зі зв'язків із громадськістю на нараді у відділі маркетингу міжнародної туристичної агенції «Гайдамаки-Тур». Які мовні норми порушено?

Олеся Біленко – нова маркетолог дитячого табору «Гайда». Нею складено анкету, по якій маркетолог сам особисто збирався опитувати як кожного батька, так і кожену маму, котра привезе в цьому році на відпочинок своїх дітей. Згідно отриманих результатів, він збирається внести корективи у маркетингову стратегію табору з метою покращення його іміджа та збільшити прибутковість.

- а) синтаксичні, лексичні;
- б) пунктуаційні, орфографічні;
- в) акцентуаційні, орфоепічні.

3. Визначте речення, у якому допущено стилістичну помилку:

- а) Для чіткої організації текст ділиться на параграфи, пункти, підпункти (С. Шевчук).
- б) Успіх чекає тільки того, хто має сильну волю, певний багаж знань, вразливе серце і вміння бачити (З журналу).
- в) Метрові не спалося і не писалося (Г. Тарасюк).
- г) Неповторну красу Чернівцям надають, як правило, будівлі з декоративними вежами (О. Масан).

г) Червоною ниткою через усю поему проходить думка про об'єднання руських князів для захисту Батьківщини (З газети).

4. Укажіть речення, яке потребує стилістичного редагування:

а) Поезіям В. Колодія властиве лірико-філософське заглиблення у злободенні проблеми нашого життя (М. Богайчук).

б) Утікав з неволі та шукав дороги, що вела до щастя, до блискучих зір (М. Марфієвич).

в) Учений продовжував балакати про фонетичні особливості староукраїнської мови (З розмови).

г) Політика експансії – це заходи держави, спрямовані на розширення сукупного попиту, які використовуються тоді, коли економіка перебуває у фазі спаду (В. Базилевич).

г) До суфіксів книжного забарвлення належать ті, які утворюють загальні й абстрактні назви, назви опредмеченої дії (О. Пономарів).

6. У Facebook Дмитро Табачник писав: *«Він зіграв важливу роль у легендарній Віденській битві, яка, доречі, зупинила турецький наступ на Європу»*. Яке із відредагованих речень правильне:

а) Він зіграв важливу роль у легендарній Віденській битві, яка, до речі, зупинила турецький наступ на Європу;

б) Він відіграв важливу роль у легендарній Віденській битві, яка до речі зупинила турецький наступ на Європу;

в) Він відіграв важливу роль у легендарній Віденській битві, яка, до речі, зупинила турецький наступ на Європу.

- **Виправте мовностилістичні, граматичні та правописні помилки у медійному тексті.**

На протязі трьох днів від 11 по 14 вересня у Львові проводився 15 Форум видавців. У даному міроприємстві приймає активну участь більша половина видавців України. Першого дня роботи Форуму його відвідала перша леді України. Катерина Ющенко купляла книжки для дітей та подарочні видання з історії голодомора. Форум відвідувався іншими політиками так, як на передодні виборів вони хотіли бути ближче до народа. Неабиякий інтерес викликають презентації нових книжок, які друкуються не тільки на Україні, а й за границею. Любий відвідувач міг придбати книгу за самою різноманітною тематикою. А те, що кожного року у Львів приїжджають на Форум багато людей, говорить про актуалізацію проведення подібних міроприємств та популяризацію книг у сучасному світі. Тим часом як у галереї продавали книжки, у Палаці мистецтв, згідно програми, проходили зустрічі з самими відомими авторами. Проте, на жаль, не кожному книголюбу вдалося потрапити на презентації, так як вхід був тільки по запрошеннях.

–Відвідавши виставку, в мене склалося враження, що організатори прийняли не всі можливі міри по її успішному проведенню», – сказав Вячеслав, бувший студент-політехнік. Його думка співпадає з міркуваннями завідувачого кафедрою хімії ЛНУ ім. І. Франко –Я рахую, що директором Палацу мистецтв здійснено значний об'єм роботи по організації всеукраїнського міроприємства, але про саме головне, про рекламу, належно не подбали. Адже приїжджаючи до Львова, книголюбів повинна була зустріти цікава реклама!». Проте все таки на Форумі побували багаточисельні відвідувачі (біля чотири тисячі чоловік). Зі сказаного витікає, що форум видавців на даний час потрібний, його слід проводити далі.

До речі, слідуочий з'їзд видавців відбудеться через півтори року.

• **Напишіть допис в соціальній мережі у формі есе на одну із запропонованих тем:**

1. Підтримайте або спростуйте думку: *«Ми – не безліч стандартних “я”, а безліч всесвітів різних».*

2. Усі ми прагнемо бути успішними людьми, але життя не завжди сприяє нашій самореалізації. *До кого ж приходить успіх у житті?*

3. Підтримайте або спростуйте думку, висловлену Г. С. Сковородою: *«Багатством живиться лише тіло. А душу звеселяє споріднена праця».*

Додаток Д

Завдання для контрольного зрізу

- **Виконайте тестові завдання:**

1. До якого стилю належить поданий медійний текст?

Українська мова ніби летиться струмочком і звеселяє душу. А іноземці, побувавши в Україні, відзначають її ніжність, витонченість і милозвучність. Яка ж вона мелодійна та співуча, мова наша солов'їна! Вона ввібрала в себе гомін лісів, полів, рік і морів землі нашої. Слова нашої мови переткані вишневим цвітом, барвінком, калиною. Дуже влучно висловився письменник Олесь Гончар: «Запашина, співуча, гнучка, милозвучна, сповнена музики й квіткових пахоців — скількома епітетами супроводиться визнання української мови. І, зрештою, усі ці епітети слушні».

- а) офіційно-діловий;
- б) науковий;
- в) публіцистичний;
- г) художній.

2. Функцією якого стилю мовлення є інформування та вплив на слухачів (читачів)?

- а) офіційно-діловий;
- б) науковий;
- в) публіцистичний;
- г) художній;
- г) розмовний.

3. Визначте рядок, у якому всі словосполучення, взяті з Інтернету, потребують стилістичного редагування:

- а) спланувати відпустку, підсумувати вивчене, мого зошита;
- б) відтворення місцевого колориту, у нашому магазині;
- в) зазначений в оголошенні, досягли успіхів рідного слова;
- г) любий із присутніх, свою автобіографію, приймати участь;
- г) страшні слова, широта кругозору, посієш вчасно.

4. Укажіть речення, яке необхідно відредагувати:

- а) Кажуть, що там, де побуваєш, лишається частка твого серця (О. Гончар).
- б) Коли визначено прижиттєвий діагноз, то можна сподіватися, що існує реальний шлях вчасного розпізнання та лікування інфаркту (В. Князюк).

в) Подивившись кінофільм «Тіні забутих предків», мені стала зрозумілою суть однойменного твору М. Коцюбинського (З Facebook).

- г) Струмками, що рвалися з-під снігових підшов, бринів березень (П. Інгульський).

г) Частина складнопідрядного речення можуть по-різному поєднуватися між собою (З довідника).

5. Укажіть речення, яке потребує стилістичного редагування:

а) Поезіям В. Колодія властиве лірико-філософське заглиблення у злободенні проблеми нашого життя (М. Богайчук).

б) Утікав з неволі та шукав дороги, що вела до щастя, до блискучих зір (М. Марфієвич).

в) Учений продовжував балакати про фонетичні особливості староукраїнської мови (З розмови).

г) Політика експансії – це заходи держави, спрямовані на розширення сукупного попиту, які використовуються тоді, коли економіка перебуває у фазі спаду (В. Базилевич).

г) До суфіксів книжного забарвлення належать ті, які утворюють загальні й абстрактні назви, назви опредмеченої дії (О. Пономарів).

6. Зазначте, яке із висловлень політиків потребує редагування:

а) Я хочу, щоб він досягнув успіху. Бо тоді це буде успіх України (А. Гриценко);

б) Він навів досить яскравий приклад: існують мурахи справжні і мурахи-паразити (Ю. Тимошенко);

в) Якщо говорити мовою Інтернету: важко поставити хештег «правда», однак клеймити хештегом «зрада» теж не вірно (П. Порошенко);

г) Я через Facebook звернувся до громади України, щоб вони ставили запитання президенту.

- **Виправте мовностилістичні, граматичні та правописні помилки у медійному тексті.**

День примирення

Міським головою розроблено заходи по святкуванню дня Примирення. В зв'язку з тим мер скликав назустріч провідних діячів, багаточисленних віросповідань. Слід відмітити, що задум провести це міроприємство виник не випадково.

В значній мірі проведення такого заходу зумовлено тим, що в Україні згідно соціологічних опитувань не має єдиної державотворчої ідеї, тим часом як в інших країнах єдина релігія складає стержень національної консолідації.

Доречі, цій темі було присвячено телевізійну програму. Проте, на жаль виступи діячів, що приймали участь у передачі (біля п'ятидесяти чоловік) засвідчили, що до примирення ще досить далеко, так як не було знайдено спільної платформи для нього. Українці в основному є християнами. Отже, саме єдина християнська ідея повинна

згуртувати націю в творенні держави.

Крім названого, міським головою заплановано слідуєчі заходи: спільна молитва, зустрічі з молоддю, зустрічі у міській ратуші тощо. Акція знаходиться в центрі уваги засобів масової інформації.

Звичайно, примирення не є справою одного дня. Воно вимагає перш за все спокійного підходу, великого об'єму підготовчої праці. І навіть якщо здається, що ситуація безвихідна, все-таки працювати треба. Адже не секрет, що, забуваючи про духовне життя, серед людей все більше спостерігається прагнення до збагачення.

Завідуючий відділом по роботі з молоддю зазначив, що акція примирення, започаткована мером в листопаді-місяці, триватиме й далі. Покищо молодь відноситься до цього скептично, але всерівно молодіжні організації прийматимуть участь у святкуванні цього дня. Зі сказаного витікає, що подібні акції є суспільно-необхідні, так як вони сприяють гармонізації суспільного життя в цілому.

• **Напишіть допис в одній із соціальних мереж у формі есе на одну із запропонованих тем:**

1. Підтримайте або спростуйте думку: *«Потрібно цінувати те, що маєш, а не те, про що мрієш»*.

2. Понад століття тому Іван Франко писав:

*Книги – морська глибина,
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.*

Багато хто переконаний, що книги відіграють важливу роль у формуванні особистості, її духовному становленні. Інші ж твердять, що сьогодні можна легко обійтися взагалі без книжок. *Чи збереглося значення книги в нашому інформаційному суспільстві?*

3. Які людські якості найбільше потрібні молоді в сучасному світі?